БҮГҮ ЧУРТТАРНЫН ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫНАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетинген

1952 апрель 2 СРЕДА № 65 (2495)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ БОЛГАШ ВКП(б) ТӨП КОМИТЕДИНДЕ: — Аъш-чем бараанларының үүрмектеп садар күрүне өртектерин база катап чиигедир дугайында (1 арын).

Америк агрессорларның араатанзыг үүлгедиишкининге удур (1 арын).

ССРЭ-ниң Күрүне бюджединиң дугайында Хоойлуну таныжып турар (1 арын).

МАРКСИСЧИ-ЛЕНИНЧИ ФИЛОСОФИЯНЫ ӨӨРЕНИП ТУРАРЛАРГА ДУЗАЛАМЧЫ: — **В. Чертков.** Диалектиктиг болгаш төөгү материализми—коммунизмниң теориялыг сууру (2—3 арыннар).

И. Лопсан.—Областың хереглел кооперациязының чөвүлел хуралы (3 арын).

УЛУС ДЕМОКРАТИЯЗЫНЫҢ ЧУРТТАРЫНДА: — Соңгу-Барыын Кыдатта (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

ПАРТИИЖИ АЖЫЛДЫҢ ДЕҢНЕЛИН БЕДИДЕР

Бистиң чуртувус коммунизм тудуушкунунуң улуг сорулгаларын шиитпирлеп турар үеде, партийжи организастыг ажылдың деннелин бедидери болгаш партия организацияларындан удуртулганың методун улам сайзырадыры негетинип турар. Партия организациялары болза, ажыл-агый, культура тургузуушкунунуң планнарын боттандырарынче, совет Төрээн чурттуң күчү-шыдалын быжыглаарынче массаның политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейин амыр-дыш чок көдүрер хүлээлгелиг.

Эш Сталин болза, тиилелге кажан-даа боду чедип келбес, ону демисел-биле чедип алыр ужурлуг — деп өөредип турар. Шын угланыышкынга айтырыгны шын шиитпирлеп берген соонда, херектиң чедиишкинниг болуру организакчы ажылдан, партияның айтыышкын шугумун амыдыралга боттандырары дээш демиселди организастаарындан, партияның удуртур органнарының талазындан кижилерни — кадрларны шын шилип алырындан, шиитпирниң күүселдезин хынаарындан хамааржыр. ВКП(б) райкомнарының, эге организацияларының организакчы ажыл-чорудулгазы партийжи-политиктиг ажылдың сорулгаларын улам ыңай көдүреринге, партияның болгаш чазактың директиваларын амыдыралга чедиишкинниг чорударынга чагырткан турар ужурлуг.

ВКП(б) райкомнары болгаш хооркому онза кичээнгейни шиитпирниң күүселдезин хынаарының ажылын экижидеринче салыр ужурлуг. Шиитпирниң күүселдезин хынаарын таарыштыр тургузуп албайн, үргүлчү чорутпайн тургаш, партийжи шиитпирлерни амыдырал кырынга боттандырарын хандырып шыдавас болгаш четпестерни чогуур өйүнде илередип, узуткап алыры болдунмас. Шиитпир күүселдезин хынаар чорук кадрларны дааскан ажылдарга улуг харыысалгалыг болурунга, большевикчи чурумга, организакчы чорукка кижизидеринге улуу-биле дузалаар.

ВКП(б) райкомнары болгаш хооркому боттарының организакчы ажыл-чорудулгазын чорударда партия эге организацияларыга, коммунист массаларга колдуг даянып, оларның идепкейжи болгаш боттывынгыр чоруун сайзырадыры эң чугула. Ону чедип алырда партия эге организациялары-биле дириг харылзааны күштелдирип, оларның ажылын хүн-бүрү углап-башкарары чугула. Партияның кадрларын, бүгү коммунистерни кижизидеринге, партийжи массаларның идепкейн бедидеринге шылгатынган арга болза, большевикчи шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартыры болур.

Социалистиг чарышты удуртуру, массаның үнелиг эгелээшкиннерин деткиири болгаш калбартып нептередири — партия организацияларының политиктиг болгаш организастыг ажылдарының эң чугула чарылбас кезээ болур. «Социалистиг чарыш дээрге, миллион-миллион массаларның чогаадыкчы эгелээшкиннеринге даянган, массаның ажылгыр революстуг шүгүмчүлелиниң илерээшкини-дир» — деп эш Сталин өөредип турар. Партия организациялары болза, массаны күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөр чорукка амыр-дыш чок кижизидер, социалистиг чарышты бүгү талабиле сайзырадыр ужурлуг.

Партийжи-политиктиг ажылдың деңнелин бедидеринге кол чүве болза, кадрларны идея-теория талазыбиле кижизидип белеткээри, оларны ажыктыг эгелээшкинни төнчүзүнге чедир күүседиринге, мурнунга салдынган сорулганы чедип алырынга большевикчи шиитпирлиг, туруштуг, ажылгыр болур чорукка өөредип кижизидери болур.

Партия организацияларының ажылының дайынчы аргалыын бедидеринге эң чугула аныяк коммунистер-биле ажылды экижидери, ВКП(б) кежигүнүнге кандидаттарны идея болгаш политика талазыбиле кижизидип дадыктырары негетинип турар. Ындыг турбуже, Таңды, Улуг-Хем, Барыын-Хемчик болгаш өске-даа чамдык районнарның партия организацияларында ВКП(б) кежигүнүнге кандидаттарның дыка хөй хуузунуң стажы эрткен, Кызыл хоорайда областың көдээ ажыл-агый эргелелинде партия эге организациязында 6 кандидаттарның шуптузунуң стажы эрткен болуп турар.

Партийжи-политиктиг ажылдың деннелин бедидериниң талазы-биле колхозтарда, совхозтарда, машина-трактор станцияларында база үлетпүр бүдүрүлге, транспорт черлеринде партия организацияларының мурнунда эн-не улуг болгаш харыысалгалыг сорулга туруп турар. Политиктиг удуртукчу болгаш кижизидикчи болур бодунуң ролюн күштелдирер талазы-биле Сүт-Хөл районнуң «Большевик» колхозунда партия эге организациязы (секретари эш Метке) элээн чедиишкиннерни чедип алган. Партия организациязы колхоз бүдүрүлгезиниң чугула участоктарында коммунистерниң күжүн таарыштыр тургускан, мурнунда партия хуралдарындан үндүрүп турган шиитпирлерниң күүселдезин хынап көөр чурум-биле партия хуралдарынга айтырыгларны тургузуп чугаалажып турар, партия кежигүнү агитаторлар колхозчулар ортузунга беседаларны, солун номчулгазын чорудуп, колхозчуларны күш-ажылдың бедик бүдүрүкчүлүүн чедип алырының демиселинче сырый эвилелдеп, ажылга боттарының үлегер-чижээн көргүзүп турарлар.

Туранның райпромкомбинадының бүдүрүлгечи ажыл-чорудулгазының экижээни ында политиктиг ажылдың күштелгени-биле, партия эге организациязының быжыканы-биле тайылбырлатынар. Коммунистер бүдүрүлгеге авангардчы ролюн боттандырып, план күүселдези, продукцияның бот-өртээн чиигедири, шынарын бедидери дээш демиселге эгелекчилер болуп турарлар. Партия организациязы промкомбинатта коммунистериниң болгаш бүгү ажылчыннарның социалистиг чарыжының канчаар күүсетинип турарынче үргүлчү сагыш салып турар.

Марттың 20—21 хүннеринде болуп эрткен ВКП(б) обкомунуң VIII пленуму машина-трактор станцияларының ажылының дугайында база чурт үлетпүрүнүң ажылының байдалының болгаш ону эңжидер хемчеглер дугайында делгеренгей доктаалдарны хүлээп алган. Партия организацияларының сорулгазы болза, ВКП(б) обкомунуң пленумунуң шиитпирлерин ажыл херек кырынга боттандырып, МТС-ниң болгаш чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң ажылында четпестерни узуткап тургаш, ажылчы чоннарны бүгү улустуң социалистиг чарыжынче хаара тудуп тургаш областың улус ажыл-агыйын сайзырадырынга чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алыры болур.

Партия активиниң хүлээлгези — чурттакчыларның ортузунга чорудар политиктиг ажылга боттары идепкейлиг киржип, ажылчыннар, колхозчулар, интеллигентилер мурнунга илеткелдерни кылып, оларга партияның болгаш чазактың шиитпирин база иштики, даштыкының байдалдарын тайылбырлаарынга кызымаккай ажылдаары болур.

ВКП(б) райкомнарының болгаш хооркомунуң кичээнгейиниң төвүнге марксисчи-ленинчи теорияны пропагандалаарын күштелдирери, коммунистерниң, комсомолчуларның, совет интеллигентилериниң идея-политиктиг билиг-деңнелин бедидери болур. Бистиң областың партия организациялары политиктиг ажылдың деңнелин бедитпишаан, массабиле харылзааны улам быжыглаарынче, бистиң чуртувуска коммунизм тиилелгезиниң ады-биле тайбың тургузукчу күш-ажылга чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алырынче массаның чогаадыкчы идепкейин мобилизастаарынга улуг чедиишкиннерин чедип алыр ужурлуг.

Область Совединиң VI сессиязының ажытынарының дугайында

Тыва автономиуг областың ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң VI сессиязы апрельдиң 4-те 14 шакта Кызыл хоорайның Сталин аттыг культура Бажынынга ажытынар.

Облкүүском.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш ВКП(б) Төп Комитединде

Аъш-чем бараанларының үүрмектеп садар күрүне өртектерин база катап чиигедир дугайында

1951 чылда үлегпүр болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге чедип алдынган чедиишкиннерге, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң өскенинге база продукцияның бог-өртээнин чиигээнинге холбаштыр массалыг хереглелдиң аъш-чем бараанларының үүрмектеп садар күрүне өртектериниң 1952 чылдың апрель 1-ден эгелээш чаа—сан талазы-биле 5 дугаар чиигелдезин боттандырып болур деп Совет Чазак болгаш ВКП(б)-ниң Төп Комитеди санаан.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВКП(б) ТК-ның доктаатканы:

1. Аъш-чем бараанларының үүрмектеп садар күрүне өртектерин 1952 чылдың апрель 1-ден эгелээш моон адаанда хемчээлдерлиг кылдыр чиигедир:

БЫЖЫРГАН ХЛЕБ, ДАЛГАН БОЛГАШ МАКАРОННАР

Көк-тараа хлебин	12 хуу
Кызыл-тастың обойный далганындан кылган хлебти	12 хуу
Шишкээн көк-тараа далганындан кылган хлебти	15 хуу
Сорттуг кызыл-тас далганындан кылган хлебти, булканы, баранкаларны болгаш өске-даа хлеб-булка кылыгларын	15 хуу
Көк-тараа далганын	12 хуу
Кызыл-тастың обойный далганын	12 хуу
Арыглап, шишкип каан көк-тараа далганын	15 хуу
Сорттуг кызыл-тас далганын болгаш өске-даа далганнарны	15 хуу
Макароннар, лапшалар болгаш өске-даа макароннуг кылыгларны	15 хуу
Дрожжини	20 хуу

КРУПА, РИС, БОБЫ БОЛГАШ АЪШ-ЧЕМ КОНЦЕНТРАТТАРЫ

Манная, перловая болгаш суладан кылган крупаларны	20 хуу
Чиңге-тараа, кырлыг-кара крупаларын, ристи, сагону, өске-даа крупаларны болгаш бобы крупаларын	15 хуу
Аъш-чем концентраттарын	10 хуу
Крахмалды	15 хуу

ТАРАА БОЛГАШ ФУРАЖ

Көк-тарааны	12 хуу
Кызыл-тасты, суланы, арбайны болгаш тараның өске-даа хевирлерин	15 хуу
Шишкиндини, жмыхаларны, шроттарны, холумак мал чемнерин, сигенни болгаш тараа саванын	15 хуу

ЭЬТ БОЛГАШ ЭЬТ ПРОДУКТУЛАРЫ

Инек, хой, хаван эьттерин, колбасаны, сосискаларны, сарделкаларны, дагаа эьдин болгаш эьттен кылган аъш-чемни	15 хуу
Өдүрек, кас болгаш индейка эьттерин	20 хуу
Эьттиг болгаш эьт-үнүш холумактыг консерваларны	20 хуу

ҮС-ЧАГ, СЫР БОЛГАШ СҮТ ПРОДУКТУЛАРЫ

Сливкалыг үстү	15 хуу
Чиир чагны	20 хуу
Сүттү, сүт продуктуларын болгаш сүт консерваларын	10 хуу
Совет, швейцар, голланд сырларны болгаш өске-даа сырларны	20 хуу
Тус-тус черлериниң сырларын	10 хуу
Үнүш үзүн	20 хуу
Арахистиг болгаш косточкалыг үстү	30 хуу
Маргаринны	15 хуу
Майонез-соустарын	30 хуу
Мороженоени	15 хуу
Дагаа чуургазын	15 хуу

ЧИГИР, КОНДИТЕР БОЛГАШ БАКАЛЕЙ БАРААННАРЫ

Хоюг болгаш рафинад чигирни	10 хуу
Ораалыг карамельди, чымчак конфеттерни, шоколадтарны болгаш өске-даа чигирлиг кондитер кылыгларын	10 хуу
Ораваан карамельди	15 хуу
Печеньени, вафлини, кекстерни, торттарны, пирогилерни, далган чигирлерни, сухарилерни болгаш далгандан кылган өске-даа кондитер кылыгларын	12 хуу
Вареньени, джемни болгаш желени	10 хуу
Витаминнерни	10 хуу
Натуралдыг шайны	20 хуу
Натуралдыг кофени болгаш какаону	15 хуу
Кофе сускуннарын	10 хуу
Дусту	30 хуу
Уксус хандызын	15 хуу

КАТ ЧИМИСТЕР

Яблоктарны, грушаларны болгаш виноградтарны	20 хуу
Доңурган чимистерни болгаш каттарны	20 хуу
Кургаг чимистерни болгаш тоорукту	20 хуу

НОГАА БОЛГАШ ЧИМИС КОНСЕРВАЛАРЫ

Ногааның натуралдыг консерваларын: огурецтиң, перецтиң, ногаан чочак-тараның, томаттарның болгаш доңурган ногааларның консерваларын 20 хуу

Чимис консерваларын: компоттарны, пюрелерни болгаш пасталарны ногаа маринаттарын, томат пастазын, томат-пюрезин, чимис болгаш томат соустарын 10 хуу.

Виноградтан, яблоктан, сливадан, томаттан кылган натуралдыг соктарны 20 хуу

2. Рестораннарда, столоваяларда болгаш хөй-ниити чемненир өске-даа черлерде өртектерни мону барымдаалап чиигедир.

3. Номнарның,ооң иштинде өөредилге номнарының үүрмектеп садар өртээн 1952 чылдың апрель 1-ден эгелээш ортумаа-биле 18 хуу чиигедир.

4. Ол ышкаш 1952 чылдың апрель 1-ден эгелээш гостиницаларның номерлер хөлезилерин ортумаа-биле 15 хуу чиигедир.

Америк агрессорларның араатанзыг үүлгедиишкининге удур

СТАЛИНАБАД

СТАЛИНАБАД. Таджик ССР-ниң эртемнер Академиязының эртемденнери болгаш ажылдакчылары америк агрессорларның Кореяда болгаш Соңгу-Чөөн Кыдатта үүлгедип турары, кажан-даа болуп көрбээн кем-буруулуг чоруктарынга ханызы-биле килеңнеп, аңаа удурланганын илередириниң митингизинге чыглып келгеннер.

Америк араатаннар болза, бактериологтуг чепсекти кижилерни хелбээзи-биле узуткаарынга ажыглап, бо үеге чедир төөгүге болуп көрбээн кем-буруулуг чоруктарынга — деп Таджик ССР-ниң эртемнер Академиязының вице-президентизи Н. Снольский чугаалаан. Ол кем-буруулуг үүлгедиишкининиң харыысалгазын АКШ-тың күрүне секретары Ачесонга болгаш ооң сүлчээлекчилеринге онаавышаан, бистер бактериологтуг чепсекти тургускан кижилерни база-ла бужарталдың адагажынга чыпшыр кадаар бис. Ол боттарын эртемденнер бис деп ыят чокка адатынып турар кижилер ёзулуг эртемни танывас-даа болгаш ооң эң каржы дайзыннары.

Улуг эртемденнер Мечниковтуң болгаш Пастерниң ол хире чаагай чедиишкиннерин өлүм чепсээнче хуулдурар деп америк араатаннарның оралдажыышкынының дугайын химия эртемнериниң кандидады Х. Раджабова чугаалаан.

— Америк империалистериниң болгаш оларга бараан болуп турар хоозун эртемденнериниң кем-буруулуг үүлгедиишкиннерин бүгү совет улус буруу шаап көрүп, аңаа килеңнеп турар. Бактериологтуг дайынның айыылындан кижи төрелгетенни камгалаар дээш бар-ла хемчеглерни Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели алыр дээрзинге идегеп турар бис. Кореяда болгаш Соңгу-Чөөн Кыдатта бактериологтуг дайынны доңдоран соксадырын митингиниң киржикчилериниң чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп алган резолюциязы негеп турар.

ВИЛЬНЮС

Вильнюска хоорайның кадык камгалалының ажылдакчыларының хөй кижи киржикчилиг митингизи болуп эрткен. Индир кырында—Литва ССР-ниң Күрүне санитар инспекциязының эмчизи Е. Штаркас.

— Каш-ла хонуктар мурнунда, бо клубка халдавырлыг аарыгларга удур санитар албаныының ажылдакчыларының республика конференциязы болуп эрткен. Совет эргечагырганың чылдарында Литвага тургустунгулаан эртем-шинчилел институттарының болгаш халдавырлыг аарыгларга удур санитар станцияларының ажылдакчылары халдавырлыг аарыгларга удур, кадык камгалаарының хөрээн эңжидери дээш калбаа-биле чорудуп турган демиселиниң түңнелин кылганнар. А америк империалистер ол үеде Кореяның болгаш Соңгу-Чөөн Кыдаттың хоорайларының болгаш суурларының кырынче өлүмнүг бактерияларын дыгып каан бомбаларны октап турганнар. Бактериологтуг чепсекти ажыглаан кем-буруулуг идегеттерге кезээ мөңгеде каргыш! —деп ол чугаалаан.

Педиатр-эмчи М. Витенайтениң чугаазы киленнээшкин-биле чаңгыланып үнген:

— Америк империалистериниң араатанзыг чоруунуң дугайын бодаарга, ак-сеткилдиг кижи бүрүзүнүң чүрээ соолаш дээр. Тулчуушкун шөлүнге Кореяның Улус-демократтыг Республиказының Улус армиязының дайынчыларынга болгаш кыдат эки-дурачыларга чылча шаптырган америк дайынзырактар ам кээп холеранын, чуманың, тифтин микробтары-биле чемгерип, аарттып каан куурт-кымыскаяктарның дузазы-биле чаш ургларже, херээженнерже болгаш кырганнарже шаапхалдап турарлар. Кижи төрелгетенге удур ол кем-буруулугларга эң шыңгыы харыысалганы хүлээдир херек!

Бактериологтуг дайынны соксадырының эргежок чугула хемчеглерин Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели алыр дээрзин ханызы-биле илередип турар резолюцияны ол митингиниң киржикчилери хүлээп алганнар.

ХАРЬКОВ

Кажан бирги ээлчегниң доозулганының дугайында медээ эдиптерге цехтерден болгаш салбырлардан Орджоникидзе аттыг трактор заводунуң ажылчыннары, мастерлери, инженерлери болгаш албан-хаакчыттары заводтуң кол конструктору Зубарев индир кырынга баштай үнүп келгеш, мынча дээн.

— Америк империалистер болза, кижи эьди чиир гитлержилерниң безин ажыглаарын күзевээни араатанзыг чепсекти кижилерни массалыыбиле узуткаар дээш ажыглап эгелээн. Бактериологтуг чепсекти интервентилериниң холундан ушта шапкан турар ужурлуг. Бактериологтуг дайынның организакчыларынга харыысалга хүлээдирин делегейниң улустары чедип алырынга бистер бүзүреп турар бис.

Чуманы, холераны, тифти нептередип, Кореяда болгаш Соңгу-Чөөн Кыдатта эң тергиин араатанзыг кем-буруулларны үүлгедип турар америк араатаннарга шыңгыызы-биле удурланып турарын илереткен резолюцияны митингиниң киржикчилери хүлээп алганнар.

(СЭТА).

ССРЭ-ниң Күрүне бюджединиң дугайында Хоойлуну таныжып турар

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң III сессиязының ажылының түңнелдериниг танышкан областың Сан килдизиниң, Күрстрахтың область эргелелиниң болгаш областың социал хандырылга килдизиниң ажылдакчыларының чоокта чаа митингизи болган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң чаа Күрүне бюджединиң дугайында областың Сан килдизиниң начальниги эш Лысков аңаа илеткел кылган. Илеткел сөөлүнде областың сан килдизиниң күрүне олча ажык үндүрүүнүң талазы-биле инспектору эш Литвиненко, күрстрахтың инспектору эш Чамзырың болгаш өске-даа эштер санал бергеннер.

Совет улустуң тайбың күш-ажылының бюджеди болур ССРЭ-ниң Күрүне бюджединиң дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязының шиитпирин деткивишаан, совет улустуң материалдыг чаагай амыдыралының бедик деннели дээш большевик партияның, совет чазактың болгаш эш Сталиның доктаамал сагыш салыышкынының дугайында изиг өөрүшкүзүн илеткелчи болгаш санал берген эштер илередип турган. Оон ыңай сан-хөө ажылдакчылары күрүне бюджединиң күүселдези дээш, ылангыя улус ажыл-агыйының акшаландырыышкынын биче-даа саадатпас болгаш акша саарылгазын моон соңгаар быжыглаар дээш демисежирин хүлээнгеннер.

★ ★ ★

Чоокта чаа Кызыл хоорайның харылзаа конторазының ажылдакчыларының ниити хуралы болган. Аңаа ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджединиң дугайында илеткелди дыңнаан.

Улуг Совет Эвилелиниң улустарының тайбың күш-ажылының бюджеди болур ССРЭ-ниң чаа Күрүне бюджедин харылзаачылар изии-биле деткип хүлээп алганнар. Ынчангаш боттарының кызымак ак-сеткилдиг күш-ажылы-биле күрүненің күчү-шыдалын быжыглаарын, күрүне бюджединиң күүселдези дээш демисел чорударын хүлээнгеннер.

—⊙—

Часка белеткел

Чөөн-Хемчик районнуң колхозтары часкы тарылгага хайныышкынныы-биле белеткенип турар. Часкы тарылгага хереглээр үрезин уруп алыышкыны болгаш чепсек херекселдериниң септелгези чедиишкиниг чоруп турар. Чадаана сумуда «Искра» колхоз үрезин уруп алырының планын күүседип алган болгаш арыглаашкынын доокан.

Часкы тарылга үезинде ажылдаар 28 аъттарны тускайлааш амдан эгелеп дыштандыра берген. Колхоз 20 андазыннарны, 30 илиирлерни болгаш 17 хомуттарны септеп алган. Колхозчу дарганнар Дарыма, Дуган-оол олар кызымак ажылдап, тарылганың чепсек херекселин дүрген темпи-биле септеп турарлар.

Бедик дүжүт чедип алыр сорулгабиле агротехниктиг хемчеглерни чорудуп ол колхозтуң тарылга шөлүнде 10 ажыг тонна өдекти төп алган.

«Красный пахарь», Жданов аттыг, Ленин аттыг болгаш «Октябрь 30 чыл ою» колхозтарда үрезин уруушкуну болгаш часкы тарылганың чепсек херекселиниң септелгези эки чоруп турар. Ындыг болза-даа, Чыргакыда Калинин аттыг колхозта үрезин уруушкуну кончуг оожум темпилиг чоруп турар.

Часкы тарылга үезинде партийжи политиктиг агитация ажылынче ВКП(б) райкому улуг кичээнгейни салып турар. Колхозтарда агитаторларның болгаш хана солун редакторларының семинарларын эртиргилээн.

Күш-ажылчы хереженнериниң часка белеткели

ТУРАН. (Телефон-биле). Бии-Хем районнуң Хадыңда Кочетов аттыг улгатыр катыштырган көдээ ажылагый артели бо чылдың часкы тарылга ажылынга хайныышкынныг белетекнип, күш-ажылчы колхозчу хереженнерни часкы тарылга ажылынга хаара тудары-биле 15 ургулар турар яслини часкы тарылга үезинде тургузар деп шиитпирлээн болгаш ооң организастыг ажылын чорудуп турар.

МАРКСИСЧИ-ЛЕНИНЧИ ФИЛОСОФИЯНЫ ӨӨРЕНИП ТУРАРЛАРГА ДУЗАЛАМЧЫ

Диалектиктиг болгаш төөгү материализми — коммунизмниң теориялыг суургу

«Марксизм дээрге, бойдус болгаш ниитилел хөгжүлдезиниң хоойлуларының дугайында эртем, мөлчүтүрген болгаш дарлаткан массаларның революциязының дугайында эртем. бүгү чурттарга социализм тиилелгезиниң дугайында эртем, коммунистиг ниитилелдиң тургузуушкунунуң дугайында эртем болур». (И. Сталин, «Марксизм болгаш дыл эртеминиң айтырыглары», күрполитиздат, 1950 ч., арыннар 54—55). Большевик партия ол мүрнакчы революстуг эртемни башталга болдуруп алгаш, бодунуң хөгжүлдезиниң бүгү чадаларында капиталистерниң болгаш помещиктерниң эрге-чагыргазындан хосталыры дээш ажылчы чоннарның демиселинин оруктарын шын тодаргайлап, ажылчыннарны болгаш тараачыннарны Октябрьның социалистиг революциязының тиилелгезинге, бистиң чуртувуска социализмниң тиилелгезинге чедирген.

Ханы болгаш бүгү талалыг эртемге үндезилетинген большевик партияның стратегиязы болгаш тактиказы өскерлиш чок тиилеп турар. Большевик партияның политиказының теориялыг үндезини болза, марксисчи-ленинчи философия болур. Партияның XVII съездизинге эш Сталинның чугаалааны болза:

«Долгандыр турар чурттарны көрүнер-даан: шын шугумнуг, ону амыдыралга боттандырып турар баштакчы партияларны хөйү-биле тып болур силер бе? Шынын сөглээрге, делегейде ындыг партиялар ам чок, чүге дээрге, олар шупту перспективалар чок чурттап, кризистиң үйбалай байдалынга будулуп, силгиишкинден уштунуп үнериниң оруун тыпайн турарлар. Чүгле бистиң партиявыс херекти кайнаар башкарарын билир болгаш ону чедиишкиннин-биле бурунгаар аппар чыдар.

Бистиң партиявыс бодунуң ол артык күчүлүү-биле үү чүвеге бараан болур хүлээлгелигил? Ол марксисчи партия, ленинчи партия болуп турар чүве болганда, аңаа бараан болур хүлээлгелиг. Ол бодунуң ажылынга Маркстың, Энгельстиң, Ленинниң өөредиин удуртулга болдуруп турары-биле, аңаа бараан болур хүлээлгелиг. Ол өөредилгеге бүзүрелдиг болуп артып, ол компас-биле чеспегленип турар болганывыста — бодувустуң ажылывыска чедиишкиннерлиг болур бис дээрзинге чигзиниг туруп болбас» (И. Сталин, «Ленинизмниң айтырыглары» Тыва дылда үндүргени, арын 434—445).

Шынчы компас—марксисчи-ленинчи теория-биле чепсегленген Ленин-Сталинның партиязы совет улусту коммунизмниң делгем болгаш чырык оруунче киирип, бистиң чуртувусту күчүлүг, тиилетирбес чурт болдурган болгаш ону тайбыныңы, демократияның, социализмниң идегелдиг чөленгижи кылдыр хуулдурган.

I

Ленин-Сталинның партиязы бодунуң хөй талалыг ажыл-чорудулгазынга эртемге үндезиленген программалыг, ол партия эн-не шынчы мировоззрение-биле чепсегленген. Большевик партияның мировоззрениези дээрге, бойдус болгаш ниитилел дугайында, медерелдиң материяга хамаарылгазының дугайында, ниитилел хөгжүлдезиниң характериниң дугайында үзелдериң бүдүн системазы болур.

«Марксизм —ол чүгле социализмниң теориязы эвес, ол болза бүдүн мировоззрение, философтуг системадыр, оортан Маркстың пролетар социализми чаягаарла боду үнүп кээп турар. Ол философтуг системаны диалектиктиг материализм деп адаар». (И. Сталин. Чогаалдар, том 1, арын 297).

Шажынчы болгаш идеалистиг мировоззрениеге удурланыштыр марксисчи-ленинчи философия болза, карачаңгыс шын, эртемниг мировоззрение болур.

«Диалектиктиг материализм болза, марксисчи-ленинчи партияның мировоззрениези болур. Ону диалектиктиг материализм деп адаар ужуру болза, бойдустуң болуушкуннарын ооң ап көөрү, бойдустуң болуушкуннарын ооң өөренип көөрүнүң методу, ол болуушкуннарны ооң шинчилеп билириниң методу **диалектиктиг**, ынчаарга бойдустуң болуушкуннарын ооң тайылбырлап көөрү, бойдустуң болуушкуннарын ооң билири, ооң теориязы — **материалистиг** болуп турар.

Төөгү материализми дээрге, диалектиктиг материализмниң байдалдарын ниитилел амыдыралын өөрениринче нептередири, диалектиктиг материализмниң байдалдарын ниитилелдиң амыдыралының болуушкуннарынга,ниитилелди өөрениринге, ниитилелдиң төөгүзүн өөрениринге хереглээри болур»—деп эш Сталин өөредип турар. (ВКП(б) төөгүзү. Допчу курс, арын 120—121).

Диалектиктиг материализмниң өске эртемнерден (физика, химия, ниити хоойлуларының дугайында кадыл эртеми болгаш оон-даа өске) ылгалы болза, бойдустуң болгаш ниитилелдиң тус-тус бөлүк болуушкуннарын эвес, харын бойдустуң болгаш ниитилелдиң хөгжүлделериниң эн-не ниити хоойлуларын өөренип көрүп турары болур. Ол хоойлуларны ажытканы Маркс биле Энгельстиң эртемниг улуг шылгаралдары болган.

Диалектиктиг болгаш төөгү материализмин тургуспушаан, Маркс биле Энгельс философияга болгаш ниитиниң эртемиңге революстуг улуг эргилдени кылганнар. Маркс биле Энгельстиң диалектиктиг болгаш төөгү материализмин тургусканы болза, мировоззрениениң ёзулуг эртемге үндезилетинип тургустунган чаа философиязының эгезин бир дугаар-ла салган. Эртемниң, ооң иштинге философияның хөгжүлдезиниң продукциязы болур диалектиктиг материализм болза, кижилерниң бодалының төөгүзүнде чедип алдынган бүгү-ле мүрнакчы болгаш депшилгелиг үүлдерин байдыып, шүгүмчүлечи ёзу-биле эде ажылдап кылган болгаш оларны хөгжүлдениң чаа болгаш дээди чадазынга катыштырган, ол болза, чаа шынарның мировоззрение болур.

Ол мировоззрениениң эдилекчизи болза, эртемниг мировоззрениени болгаш эртемниг философияны тургузарынга сонуургалдыг пролетар аңгы болур. Ажылчын аңгы болза, капитализмни дүжүрер, экономиканың, политиктиң болгаш сагыш-сеткилдиң кулданыышкынын кезээде чок кылыр, бодунуң диктатуразын тургузуп, ону аңгы чок коммунистиг ниитилелди тургузарынга быра кылдыр ажыглаар төөгүлүг хүлээлгелиг. Ынчангаш делегейниң шын көргүзүүн берип турар, бойдустуң болгаш ниитилелдиң төөгүзүн база оларның амгы үеде хөгжүлдезиниң хоойлуларын үүгле билип алыр арганы берип турар эвес, харын ажылчы чоннарның эрге-ажыктарынга таарыштыр ниитилелди болгаш бойдусту чаартыры-биле келир үедеги болуушкуннарның чорудулгазын баш бурунгаар көөр арганы бээр философияны тургузарынга ажылчын аңгы сонуургалдыг. Пролетариаттың идеологтары болгаш улуг баштыңчылары, ленинчи-даа оларның ол бүгү кэра сагыштыг үзелдери чайлашчок өлүмге таваржып турганнар. Бистиң хүнеривисте Марксизм-ленинизмге удур шавар-халдаашкынны америк болгаш өске-даа империалистер база оларның барыын социалистериниң лагеринде чалчалары чорудуп турар.

Марксизмниң дайзыннары канчаар-даа сагыжы аарып калчаарап турза, Маркс, Энгельс, Ленин, Сталинның улуг идеялары кижи төрелгетенниң бүгү-ле шынчы, бүгү-ле эрес-дидим болгаш мүрнакчы кезээн коммунистиг партияларның тугунуң адаанга чыгбышаан, чаа-чаа талалакчыларны чаалап ап турар. Марксисчи-ленинчи партияның мировоззрениези—диалектиктиг болгаш төөгү материализми болза тайбын, демократия, социализм дээш демиселдиң оруктарын база коммунизмче оруктарны бүгү чурттарның ажылчы чоннарынга чырыткыландырып турар.

Диалектиктиг материализм бойдустуң болгаш ниитилелдиң болуушкуннарының хөгжүлдезиниң эн-не өске эртемнерден (физика, химия, ниити хоойлуларының дугайында карачаңгыс шынчы өөредиг болбушаан, амгы кижи төрелгетениң мүрнакчы күштери — пролетариаттың, ооң марксисчи партиязының болгаш пролетариаттың туружунда туруп турар бүгү-ле депшилгелиг кижилерниң мировоззрениези болуп турар. Диалектиктиг материализмниң партия болгаш аңгы талазы-биле сүүзүнү ында.

«Материализм болгаш эмпириокритицизм» деп бодунуң шылгарангай ажылынга В. И. Ленинниң бижээни болза: «..Эмпириократицизмниң эртем билиглер дугайында хоозун бадыткалының артында партияның философияда демиселин келзекелзе амгы үедеги ниитилелдиң өжээннешкек аңгыларының чүткүлхөөнүн болгаш идеологиязын илередип турар демиселди көрбейн барып болбас. Чаа философия ийи мун чылдың мүрнунда турганы ышкаш база шак ындыг партийжи болур» (Чогаалдар, том 14, арын 343).

Бойдустуң болгаш ниитилелдиң хөгжүлдезиниң тодаргай хоойлуларын илередип турар диалектиктиг материализмниң партийжи чоруу болза, ооң ниитилелди билип алыр болгаш революсчу арга-биле чаартыр метод болуп турары болур.

Марксисчи философияның партийжи чоруунда өске бүгү аңгыларның мировоззрениезиниң партийжи чоруунуң ылгалдыы ышкаш аңгы кызыгаарлаашкыннары, аңгы субъективизми чок.Марксисчи-ленинчи партийжи чоруктуң принциптериниң сүүзүнү болза, пролетариаттың болгаш марксисчи партияның мировоззрениезин аңгылавайн тура, амгы ниитилелге ёзулуг мировоззрениениң бар болдунмазында, база ниитилелди социализмниң болгаш коммунизмниң эгезинге чаартырының революстуг методун ажыглавайн тура, ниитилелдиң улам ынай депшилгези дээш демиселдиң киржикчизи болуп шыдавазында болур.

II

Диалектиктиг материализмниң тургустунган кезектериниң база бирээзи болур марксисчи диалектиктиг метод болза, ажылчын аңгының революстуг демиселинге удуртулга болур.

Марксисчи-ленинчи партия бодунуң ажыл-чорудулгазынга бойдуста болгаш ниитилелде бүгү чүвелер өскерилгениң, чаартылганың, хөгжүлдениң байдалында туруп турар дээр дугайында диалектиктиг материализмниң өөредиглерин барымдаалап турар. Ынчангаш марксисчи партия болза, амгы үеде ниитилелде тергиндекчи күш болбайн турза-даа, хөгжүп турар, келир үеліг чүүлдерге даянып турар.

Ниитилелдиң төөгүзү дээрге, душ болур таварылгаларның чыылдазы эвес, а хоойлу ёзугаар төөгүлүг чорудулга болур дээрзин Маркс биле Энгельс эн-не баштай тодаргайлаан болгаш эртем ёзугаар көргүскен Марксизм-ленинизмниң өөредип турары болза, эрги чүвелерниң өлүрү болгаш чаа чүвелерниң тыптып келири хөгжүлдениң хоойлузу болур, чаа, депшилгелиг чүвелер тиилетирбес, ниитилелде «хажык чок» ёзу чурумнар, хуу өнчүнүн болгаш дарлалдың «мөңге принциптери», таараачыннарның помещиктерге, ажылчыннарның капиталистерге чагыртырының «мөңге идеялары» чок. Капитализмниң мүрнунда туруп турган ниитилел-экономнуг формациялар ышкаш капитилистиг тургузуг бодунуң үезин база-ла чурттап эрткен болгаш ниитилелдиң хөгжүлдезинге моондактыг апарган. Ирип, чыдый берген капитализм бодунуң чайлаш чок төнчүзүнче бар чыдар болгаш Совет Эвилелинде практика кыында боттаны берген эн-не депшилгелиг, социалистиг тургузуг-биле солутунган турар ужурлуг.

Маркстың мүрнунда социализм дугайында сурааал нептередип турган эвээш эвес кижилер бар турган, ынчалза-даа олар ёзулуг мировоззрение-биле чепсегленмээн, боттанмас үзел-бодалдыг социалистер турган. Ол бодалчылар социализм дээрге төөгүде анаа бир таварылга болуушкуннар эвес, а ниитилел хөгжүлдезиниң хоойлузу ёзугаар продукциязы болур дээрзин билбейн турганнар. Олар болза, социализмни бадыткаарынга ниитилел тургузуунуң талазы-биле ийи-чангыс алдарлыг кижилерниң чогаатканы эки төлевилелдер четчир деп чандыр билип турганнар.

Социализм дээш демисежип турар пролетариаттың тиилетирбес чоруу болза, капитализмниң хөгжүлдезиниң чорудулгазында социализмниң материалдыг болгаш сагыш-сеткил белеткелдери капиталистерниң тура- соруундан болгаш медерелинден дашкаар тодаргайы-биле белеткетинип турарында дээрзин Маркс биле Энгельс көргүскеннер. Маркс биле Энгельс аңгы демиселиниң төөгүзүн өөренип көргеш, капитализмниң төрүп үндүрүп турары болгаш ол чокка буржуаз ниитилелдиң туруп шыдавазы пролетариат болза, капитализмниң хөөржүдүкчүзү болур деп түннелди үндүргеннер.

Дарлалдың човуланынга удур демисежиринче ажылчы чоннарны капитализм чүгле албадап турар эвес, харын дарлалды билбес чаа ниитилелди тургузарынга таарымчалыг байдалдарны тургузуп турар деп эш Сталин бодунуң «Анархизм бе азы социализм бе?» деп чогаалынга дөрттен ажыг чылдар бурунгаар айыткан.

Маркс биле Энгельс социализмни боттанмас үзел-бодалдан эртемче хувулдурган. Социализм дугайында марксисчи-ленинчи өөредиг ниитилел хөгжүлдезиниң хоойлулары-биле дүгжүп турар болгаш ол хоойлулардан алган практиктиг түннелдер болур.

Ниитилел хөгжүлдезиниң хоойлуларының күжү-биле бодунуң үезинде феодализмниң дүжери, капитализмниң тыптып келири чайлаш чок болганы ышкаш капитализмни социализмниң солууру болгаш социализмниң тиилелгези шак ындыг чайлаш чок болуру албан дээрзин ниитилел хөгжүлдезиниң хоойлуларының дугайында Маркс биле Энгельстиң тургусканы, Ленин биле Сталинның улам ынай сайзыратканы эртем —төөгү материализми бадыткал турар. Большевиктерниң партиязы бодунуң практиктиг ажыл-чорудулгазынга эртемниң сл чугула байдалдарын үргүлчү башталга болдуруп турар. «Келир үе черле коммунистерни болурун олар билир ужурлуг, ынчангаш бистер революстуг улуг демиселче эн-не улуг чүткүлдү буржуазияның калчаалыг быдаңнаашкынын эн-не төлептиг болгаш бодамчалыг көөр чорук-биле катыштырып болур-даа (ужурлуг-даа) бис»—деп В. И. Ленин бижээн. (Чогаалдар, том 31, арын 81).

Марксисчи диалектиктиг методту удуртулга болдурбушаан, большевиктерниң партиязы бодунуң политиказын, бодунуң стратегиязын болгаш тактиказын тодаргай төөгүлүг байдалга эртем ёзузу-биле көөр чоруккa, ниитилелдиң аңгы күштериниң болгаш ажылчын аңгының мүрнунда туруп турар боттуг сорулгаларынга дуушкен экономнуг хөгжүлдезиниң анализинге үндезилеп турар.

Диалектиктиг материализмниң чугула принциптериниң бирээзи болза, бойдуста болгаш ниитилелде бүгү болуушкуннар бодунуң хөгжүлдезиниң үе-чадазының дургузунда бир шынар байдалдан өске шынар байдалче кирип турар, кажан хөгжүлдениң чоорту, эволюстуг үези хөгжүлдениң шураашкынныг революстуг үези-биле солчур кылдыр хөгжүүр байдал болур.

Ниитилелдиң хөгжүлде байдалын ап көргеш бодунуң «Анархизм бе азы социализм бе?» деп ажылынга эш Сталинның бижээни болза:

«..Шимчээшкин эволюстуг болгаш революстуг ийи формалыг болур деп диалектиктиг метод чугаалап турар. Депшилгелиг элементилер бодунуң хүн-бүрү ажылын ала-чаягаар үргүлчүлеп, эрги корумнарга **сан талазының** бичии өскерлиишкиннерин киирип турар шимчээшкин эволюстуг болур.

Ол-ла элементилер эрги корумнарны дазылындан тура узуткаарынга, амыдыралга **шынар талазының** өскерлиишкиннерин киирип, чаа корумнарны тургузарынга катыжып, чаңгыс идеяга синнигип, дайзынның лагеринге удур чүткүл салыр шимчээшкин революстуг болур.

Эволюция революцияны белеткээр болгаш аңаа хөрзүнү тургузар, а революция эволюцияны доозар болгаш ооң оон ынайгы ажылынга дөгүм-дуза кылып турар». (Чогаалдар, том 1, арыннар 300—301).

Диалектиктиг материализмниң ол байдалдары бойдустуң болгаш ниитилелдиң хөгжүлдезиниң хоойлуларының дугайында эртемниг билиишкиннерни берип, ажылчын аңгыны, бүгү ажылчы чоннарны делегейни билип алырының болгаш ону революсчу ёзу-биле өскертириниң шын методу-биле чепсеглеп турар.

Диалектиктиг материализм болза, дарлакчы ниитилелди революстуг арга-биле өскертири дээш үргүлчү демисежип келген марксисчи партияның тактиказының теориялыг үндезиннери болуп турар.

«Бир тээ сан талазының чоорту оожум өскерлиишкиннериниң шынар талазының өскерлиишкиннеринче шилчиишкини хөгжүлдениң хоойлузу болуп турар чүве болганда, дарлаткан аңгыларының үндүрүп турары революстуг эргилделер мырынай чаягаар болгаш чайлаш чок болуушкун болуп турары билдингирдир» — деп эш Сталин чугаалап турар. Капиталистиг ниитилелдиң амыдыралының байдалдары реформаның аргазы-биле чоорту, оожум өскерлир эвес, харын капиталистиг тургузугнуң шынар талазы-биле өскерлири революцияның аргазы-биле, ниитилел амыдыралының чаа турушталарының тургустунарының аргазы-биле болуп турар — деп, түннел диалектиктиг материализмниң ол принциптериниң төрүтүнүп үнүп турар.

Өжээннешкек ниитилелге эрги чүвелериниң частыышкынының түннелинде чаа чүвелер төрүтүнер. Социализмниң үезинде хөгжүлде оон мырынай өскээр болуп турар. Эш Сталин «Марксизм болгаш дыл эртеминиң айтырыглары» деп шылгарангай ажылынга марксисчи философияны улам ынан сайзыратпышаан, совет боттуг чүүлде сан талазының өскерлиишкиннериниң шынар талазының чаа өскерлиишкиннеринче шилчиишкинниң хоойлуларының илерээшкиннериниң оизалынчык байдалдарын билбейн турарларны чидин-биле шүгүмчүлээн.

Эш Сталин «частыышкыннарга» хандыкшып турар шээжилекчилерни шүгүмчүлевишаан, айтып турары болза, социалистиг ниитилелге эрги шынар байдалдан чаа шынар байдалче шилчиишкин частыышкын чокка чоорту болуп турар, чүге дээрге, ол ниитилелде өжээннешкек аңгылар чок болуп турар. Социализм үезинде эрги чүвелериниң чаа чүвелер-биле солчуушкуну чоорту болуп турар, чүге дээрге, ниитилелдиң оон ынайгы хөгжүлдези оларның улам ынай хөгжүүрүнүң аргазы-биле социализмниң принциптеринге үндезиленип турар.

Эш Сталинның ол айтыышкынары теория болгаш практика талазы-биле канчаар-даа аажок улуг ужурдузалыг болуп турар. Ол айтыышкынар марксизм-ленинизмниң хажыдыкчыларынга өлүмнүг согугну бербишаан, диалектиктиг материализмниң кол байдалдарын социалистиг ниитилелдиң байдалдарынга таарыштыр тодарадып, улам ынай сайзырадып, ону коммунизм тургузуушкунунуң талазы-биле практиктиг ажыл-чорудулгаларга удуртулга болдурган.

Марксизм болза, бойдустуң болгаш ниитилелдиң хөгжүлдезин оларның бот хөгжүлдезиниң чорудулгазы кылдыр көрүп турар, чүге дээрге, бойдус болгаш ниитилел оларга таарымчалыг хоойлуларны ёзугаар өскерлип турар. Кандыг-даа хөгжүлдениң үндезин чылдагаанары болза, бойдуста болгаш ниитилелде бүгү болуушкуннарның чөрүшкек чоруунда: ол чөрүлдээлерге үезин чурттап эрттирип турар эрги чүвелер-биле төрүтүнүп турар чаа чүвелерниң аразында демисели онза характерлиг.

Марксисчи диалектикашы ёзугаар алырга, материалдыг делегейде бар турар чөрүлдээлер кызыгаар чок хөй талаларлыг. Ол онза чугула байдалды В. И. Ленин онзалап демделээн. Максим Горькийге чагаазынга Ленинниң бижээни болза: «...амыдырал чөрүлдээлер-биле бурунгаар бар чоруур, дириг чөрүлдээлер эн баштай-ла кижиниң угаанынга көстүрүнден хөй катап байлак, хөй талаларлыг, утка-шынарлыг болур. (Чогаалдар, том 34. арын 353).

Өжээннешкек аңгыларга чарылган ниитилелде хөгжүлденің хоойлулары реакциялыг аңгылар-биле депшилгелиг аңгыларның аразында демиселге көстүр. Ынчангаш дарлакчы ниитилелдиң төөгүзү дээрге, аңгы демиселиниң төөгүзү болур.

Бир тээ бүгү чүвелер чаңгыс аай болгаш удурланышкак күштерниң демисели болуп турар, бир тээ ол демисел дарлакчы ниитилелдиң хөгжүлдезин бурунгаар шимчедип турар болганда, ниитилелде чөрүлдээлерни чэгбайн, харын хөгжүдер болгаш чаа, депшилгелиг чорукка реакциялыг чорукка удур демиселиниң аргазы-биле оларны ажып тиилээр херек деп түннелди моон үндүрер ужурлуг.

Большевик партия бодунуң тактиказын диалектиктиг материализмниң ол хоойлулары-биле бүрүн дүүшкек кылдыр тургускан болгаш чаа ниитилел тургузуу дээш демиселиниң оруктарын база методтарын аная дүүштүр дилеп турган.

«Бир тээ хөгжүлде иштики чөрүлдээлерни ажыдарының чуруму-биле, ол чөрүлдээлерни ажып тиилээр төлээде ол чөрүлдээлерге үндезилетингеш, удурланышкак күштерниң ускулежиишкиннериниң чуруму-биле болуп турар чүве болганда, пролетариаттың аңгы демисели мырынай чаягаар болгаш чайлаш чок болуушкун болуп турары тодаргай-дыр. Ынчангаш, капиталистиг ёзу-чурумнуң чөрүлдээлерин чагбайн, харын оларны илередир болгаш ажыдар херек, аңгы демиселин өжүрбейн, харын ону эчизинге чедирер херек.

Ынчангаш, политикага алдагдал кылбас төлээде, пролетариат-биле буржуазияның эрге-ажыктарын гармониялаарының реформистиг политиказын эвес, капитализмниң социализмче «өзүп кириринің» чөпшээрежикчи политиказын эвес, харын ангының эптеш чок пролетаржы политиказыл чорудар херек». И. Сталин, «Ленинизмниң айтырыглары», тыва дылда үндүргени, арын 608).

Бистиң чуртувустуң ажылчы чоннарын капиталистерге болгаш помещиктерге удур шиитпирлиг демиселче, Октябрьның социалистиг Улуг революциязын тиилелгелиг боттандырарынче, амгы үеде бистиң улузувусту бурунгаар, коммунизмче идегелдии-биле аппар чоруур социалистиг ниитилелди тургузарынче демиселди большевик партия мобилизастаан. Ленин — Сталинның тугунуң адаанга чедип алдынган ол төөгүлүг тиилелге марксисчи-ленинчи эртемниң улуг организакчы, мобилизакчы болгаш чаартыкчы күжүнүң дугайын чугаалап турар.

Европаның болгаш Азияның улус демократиязының чурттарында коммунистиг болгаш ажылчын партияларга баштаткан миллион-миллион ажылчы чоннар бистиң хүннеривисте социализмниң тиилелгези дээш чедиишкиниг демисежип турар. Диалектиктиг болгаш төөгү материализми, марксисчи-ленинчи теория оларның бурунгаар чоруур оруун прожектор ышкаш күчүлүг чырыдып турар.

Чөрүлдээ болза, кандыг-даа хөгжүлдениң үнер дөзү болур. Ындыг чөрүлдээлер социализм үезинде база бар турар. Социализмниң байдалдарында оларның онза байдалдарын тодаргайлаары коммунистиг партияның болгаш совет улустуң практиктиг ажыл-чорудулгазынга тергиин улуг ужур-дузалыг.

Өжээннешкек аңгылар чок болгаш бүдүрүлге харылзаалары бүдүрүлге аргалары-биле бүрүн дүгжүп турар социалистиг ниитилелде чөрүлдээлер өжээннешкек характерлиг эвес болуп турар. Социализм үезинде совет ниитилелдиң экономнуг, политиктиг база сагыш-сеткил амыдыралында чаа чүвелериниң эрги чүвелер-биле демиселиниң ниитилелдиң бустуушкунун негевейн турар. Социализм үезинде чөрүлдээлерни ниитилелдиң бурунгаар хөгжүлдезин моондактап турар чүүлдерге удур совет кижилериниң бүгү коллективиниң демиселиниң аргазы-биле ажып тиилеп турар. Кижилериниң медерелинде капитализмниң артынчылары ышкаш эргиниң шак ындыг илерээшкиннеринге удур шиитпирлиг демиселди партия чорудуп турар. Социализм үезинде социалистиг ниитилелдиң хөгжүлдези чаа шимчедикчи күштерге — мораль-политиктиг чаңгыс-эпке, улустарның эп-найыралынга, совет патриотизмге үндезиленип боттанып турар.

Социализмниң хөгжүлдезинде эрги чүвелер-биле чаа чүвелериниң аразында чөрүлдээлерни шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлелдиң аргазы-биле илередип турар. Шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел — большевизмниң чардыкпас болгаш доктаамал хөделип турар чепсээ. Шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел дээрге, социалистиг тургузуушкунда четпестерни оон дузазы-биле совет кижилериниң илередип турары болгаш чок кылып турары база ниитилелди бурунгаар шимчедип турары дүлгүүр болур—деп эш Сталин өөредип турар.

III

Марксисчи материалистиг теорияның азы марксисчи философия материализмниң бадыткап турары болза, делегей материалдыг, делегейде хөй янзының болуушкуннары шимчеп турар, материяның янзы-бүрү хевирлери болуп турар, делегей болза, материя шимчээшкининиң хоойлуларын ёзугаар хөгжүп турар болгаш кандыг-даа «октэргай бургаанын», азы өске-даа артык күштерни хереглевейн турар.

Диалектиктиг материализмниң сл байдалдарын ниитилелге ажыглавышаан, ниитилелде анаа-ла бир таварылгаларның мөөннетинмээнин, харын ниитилелге таарышкан тускай хоойлуларның боттаныышкынын марксизм бир-ле дугаарында көргеп. Ол болза, бодунуң ажыл-чорудулгазын «угаан-бодалдын», «бүгү-ниити моральдын», болгаш янзы-бүрү идеалистерниң идип үндүргени өске-даа принциптериниң негелделеринге эвес, харын «...ниитилелдиң хөгжүлдезиниң хоойлу ёзугаар болур үүлдеринге, ол хоойлу ёзугаар болур үүлдерни өөренирінге» үндезилээр арганы ниитилелдиң депшилгелиг күштеринге, чүнүн-даа мүрнунда коммунистиг партияга берип турар. (И. В. Сталин ВКП(б) төөгүзү. Допчу курс, арын 132).

МАРКСИСЧИ-ЛЕНИНЧИ ФИЛОСОФИЯНЫ ӨӨРЕНИП ТУРАРЛАРГА ДУЗАЛАМЧЫ

Диалектиктиг болгаш төөгү материализми— коммунизмниң теориялыг сууру

(*Төнчүзү. Эгези 2-ги арында*).

Марксизм болза, диалектиктиг материализмниң байдалдарын ниитилелге нептеретпишаан, ниитилелдиң чурттал газын, ооң материалдыг амыдыралын эге баштайгызы кылдыр, а ниитилелдиң сагыш-сеткил амыдыралын соңнайгызы, уламчылал түүл кылдыр көрүп турар. Ынчангаш бүдүрүкчү күштериң хөгжүлдези болза, ниитилел чорудулгазының кол күүзү болур деп марксизм бадыткап турар.

Төөгү материализмниң ол байдалдары болза, коммунизмни тургузуп турар совет улустуң орук айтыр сылдызы болур. Совет улус ол бэйдалдарны башталга болдуруп алгаш, социалистиг индустрияның болгаш социалистиг чер ажылының улам ынай хөгжүлдези дээш, күш-ажылының бедик бүдүрүкчүлүү дээш шудургу демисежип турар. Коммунистиг партия болза, төөгү материализмниң ол кол байдалынга бүрүн дүүштүр, коммунизмче шилчиринге продукцияның эргежок чугула элбекшилин хандырып шыдаар бүдүрүкчү күштериң шак ындыг бедик хөгжүлдези дээш демиселче Совет Эвилелиниң ажылчы чоннарын мобилизастап турар.

Стахановчуларның Бирги Бүгүэвилел чөвүлел хуралынга эш Сталинның чугаалааны болза:

«Феодализмни капитализм чүге чылча-шаап, ажып тиилээнил? Чүге дизе, ол, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң элээн бедик нормаларын тургускан, феодалдыг корум-чүрумнарның үезинде турганынга бодаарга, деннел чок продуктуларны алыр арганы ниитилелге берген. Чүге дизе ол, ниитилелди элээн байлак кылган. Ажыл-агайның капиталистиг системазын социализм чүге тиилеп болурул, тиилээр ужурлугул база ыяавыла тиилээрил? Чүге дизе, ол ажыл-агайның капиталистиг системазынга бодаарга күш-ажылдың дыка бедик үлегерлерин, күш-ажылдың дыка бедик бүдүрүкчүлүүн берил болур. Чүге дизе, ол ажыл-агайның капиталистиг системазынга бодаарга, ниитилелге хөй протуктуларны берип болур болгаш ниитилелди дыка байлак кылып болур» («Ленинизмниң айтырыглары», тыва дылда үндүргени, арын 555).

ССРЭ-ниң экономнуг кол сорулгазынга экономика талазы-биле, тодаргайлаарга, бүдүрүлгениң чурттак чы бүрүзүнге онаажырының хемчээ-биле эн-не сайзырангай капиталистиг чурттарны четкеш эртер сорулганы партияның XVIII съездизинге эш Сталин идип үндүргеи. Бүгү делегейге төөгүлүг сорулганы шиитпирлээниниң түннелинде, «кижи бүрүзүнден шыдаар хирезин көрүп алыр, кижи бүрүге хереглээн хирезин көрүп бээр» деп коммунизмниң лозунгун херек кырынга боттандырарынга эргежок чугула продукция элбекшили тургустунуп болур.

Марксизм-ленинизмниң өөредип турары болза, төөгүнү үргүлчү кижилер тургузуп турар, бойдустун хоойлуларынга удурланыштыр ниитилел төөгүзүнде хөгжүлде боду хуузунда чаягаар боттанып турар эвес, харын чүгле кижилерниң ажыл-чорудулгазының түннелинде, миллион-миллион массаларның күш-ажылчы демиселин дамчыштыр боттанып турар. Капитализмниң өлүмү чаягаар болу бээр эвес, харын ажылчын аңгыга болгаш ооң революстуг партиязынга баштаткан бүгү ажылчы чоннуң аңаа удур шудургу демиселиниң түннелинде болдунар деп Ленин биле Сталин өөредип турар.

«Чамдык эштер болза, удавас революстуг кризис болу бээр, буржуазия таарымча чок байдалга чайлаш чок кирер ужурлуг. Ооң өлүмү баш удур тодаргайлатынган, революцияның тиилелгези ооң-биле ам хандыртынган, оларга буржуазияның дүжүүшкүнүн манаары болгаш тиилелгениң резолюциязын бижиири арткан деп бодап турарлар. Ол болза ханы частырыг. Революцияның тиилелгези боду чедип келбес. Ону белеткээр болгаш чаалап алыр херек» — деп эш Сталин айтып турар. (Чогаалдар, том 3, арын 298).

Социализм үезинде кижилерниң идепкейлиг ажыл-чорудулгазының ролю онза улуг. Социализмниң үебайдалында төөгүнү кижилер социализм мурнундагы үеден бир янзы тургузуп турарлар: бир эвес олар мурнунда ону чаягаар болгаш медерел чокка тургузуп турган болза, социализм үезинде ниитилел хөгжүлдезиниң төөгүзү — коммунистиг партияның болгаш социалистиг күрүнеиң планныы-биле башкарып турары миллион-миллион кижилерниң медерелдиг чогаадыкчы чоруунун түннели болур. Ынчангаш социализм үезинде ниитилел амыдыралының хөгжүлдезинге ниитилелдиң мурнакчы идейлери болгаш ниитилелдиң албан черлери тергиин улуг рольдуг болуп турар.

Ниитилел хөгжүлдезинге материалдыг бүдүрүлгениң шиитпирлиг ролюн демдеглевишаан, идеяларның ужур-дузазынга төөгү материализми канчап-даа удурланмайн турар. Харын, диалектиктиг материализм болза, вульгарлыг материализмге удурланыштыр ниитилелдиң амыдыралынга идеяларның идепкейлиг ролюн шыйып демдеглеп турар. «Диалектиктиг болгаш төөгү материализмниң дугайында» бодунуң шылгарангай ажылынга депшилгелиг идеяларның улуг ролюн, оларның мобилизакчы, организакчы болгаш чаартыкчы ужур-дузазын эш Сталин айыткан. Экономнуг базисте ниитилел надстройкаларының, тодаргайлаарга ниитилел идеяларының, албан черлериниң ниитилелдиң хөгжүлдезинге кайы хире идепкейлиг улуг күш болуп турарын «Марксизм болгаш дыл эртемениң айтырыглары» деп ажылында эш Сталин көргүскен. Ол дугайын идеология айтырыгларының талазы-биле ВКП(б) ТК-ның сөөлгү үеде хүлээп алган доктаалдары хереченлеп турар.

ВКП(б) ТК бодунуң доктаалдарынга бистиң идеологтуг ажылыыста кол-кол четпестерни илередип, социалистиг идеяның болгаш совет патриотизмни бедидер дээш демиселче, кижилериң медерелинде капитализмниң артынчыларының бүгүле илерээшкиннеринге удур, сандарадыкчы буржуаз культураның салдарынга удур, бужуаз национализмге болгаш космополитизмге удур демиселче совет интеллигенцияны, бүгү совет кижилерни кыйгырган.

И. В. Сталинның «Марксизм болгаш дыл эртемениң айтырыглары» деп шылгарангай ажылы совет ниитилелдиң идейлиг амыдыралынга кайгамчык болуушкун болган. Совет эртемниң бүгү адырларының улам ынай чогаадыкчы хөгжүлдезинге ол ажыл күчүлүг идигни берген.

Совет боттуг чүүлдүң байдалдарынга мурнакчы идеяларның болгаш албан черлериниң улуг ужур-дузазының дугайын бистиң Төрээн чуртувустуң ажылчы чоннарының үргүлчү өзүп турар идепкейи болгаш Совет күрүнеиң организакчы ажыл-чорудулгазы хереченлеп турар. Совет күрүнеиң ажыл-агайны организастаар болгаш культура-кижизидилге ышкаш функциялары буржуаз күрүнелерге шуут билдинмейн-даа турар, а бистиң ниитилелге ол функциялар бирги чергениң ролюн ойнап турар. Совет күрүне ажыл-агайның болгаш культураның бүгү адырларының хөгжүлдезин планнап, коммунизмче күчүлүг шимчээшкинге чаа-чаа чедишкиннер дээш демиселче совет кижилерни мобилизастап турар.

Төөгүнүң тургузукчуларының медерелдиг ажыл-чорудулгазы социализм үезинде хемчээр аргажок улгадыр дээр дугайында төөгү материализмниң байдалдары Совет күрүнеде Ленин—Сталинның партиязының удуртукчу болгаш башкарыкчы ролюндан эң-не долузу-биле көстүп турар. Эң-не мурнакчы теория — марксизм-ленинизм-биле чепсегленген большевик партия бистиң ниитилеливистиң бурунгаар шимчээшкининиң оруун төөгүлүг хөгжүлдениң боттуг хоойлуларының билиглеринге үндезилеп тодаргайлап турар. Партия болза, ниитилел хөжүлдезиниң хоойлуларын өөренип көрбүшаан, коммунизм тургузуушкунунуң дуржулгаларын байытпышаан, тодаргай сорулгаларны совет ниитилелдиң мурнунга салыр. Коммунистиг тургузуушкуннуң улам ынай чедишкиннери дээш демиселче бистиң Төрээн чуртувустуң массаларын организастаар болгаш мобилизастаарынга Ленин—Сталинның партиязы шиитпирлиг рольдуг.

Революстуг эртемниң шылгарангай улуг ажылдакчызы эш Сталинның чедишкинниг сайзырадып турары диалектиктиг болгаш төөгү материализми болза, делегейниң чүгле карачаңгыс шын көргүзүг тодарлын берип турар эвес, харын оны өскертиринге күчүлүг идейлиг чепсек болгаш удуртулга болур. Ынчангаш диалектиктиг болгаш төөгү материализми марксисчи-ленинчи партияның мировоззрениези болбушаан, коммунизмниң теориялыг сууру болуп турар.

В. ЧЕРТКОВ,

Философия эртемниериниң кандидаты.

Хабаровский край. Лазо аттыг районнуң «Шалыпчы аңчы» деп Удегей колхозу өлүк белеткелин чедишкиниг чорудуп турар. Колхозчуларның хөй нуруузу аңнааш хөй олчалыг болуп турарлар.

Чурукта: «Шалыпчы аңчы» колхозтуң сураглыг аңчызы Алексей Сулейндзюга тудуп алган 15 киштери-биле. Ол чылдың-на өлүк тыварының 2—3 чыл планнарын күүседип турар.

Чуруу **В. Байдаловтуу.**

СЭТА-ның пресскликшези.

Эмчи Калинкина

Чөөн-Хемчик районнуң Шеми сумузунда кижи эмнелгезиниң эргелекчизи Надежда Ивановна Калинкина ажылчы чоннуң кадыын камгалаар талазы-биле бодунуң мурнунда салдынган сорулгаларны ак-сеткилдии-биле күүседип, эмнелге-биле ажылчы массаның аразынга быжыг харылзааны тургузуп турар.

1951 чылдың дургузунда эмнелге пунктузунга чедип кээп шыдаваан аарааан 693 кижилерни аалдарынга барып эмнээн болгаш 1800 ажыг кижилерни ол эмнелге пунктузунга шинчип эмнээн.

Ооң ынай, ажылчы херээженнерниң ортузунга совет медицинаның ужур-дузазын калбаа-биле пропагандалап, сааттыг херээженнерге чедингир консультацияларны берип келгени-биле 12 кижи эмчиниң дузазы-биле божаан.

Шак ынчаар ээлдек ажылдап келгениниң түннелинде, эмчи эш Калинкина чоннуң ханы идегелин, изиг ынакшылын болгаш хүндүткелин бодунга чаалап ап шыдаан. Ол чүгле эмнеп турар эвес, харын көдээ лекторий бөлүүнүң ажылынга база онза идепкийлиг киржип, делегей байдалынга, коммунизм тудугларынга, медицина айтырыгларынга хамаарышкан янзы-бүрү лекция, илеткелдерни хөйү-биле кылып турар.

А. ТАМБЫ-СҮРҮН.

Хөл-өөжүн ажыглалга киирер

Сүт-Хөл районда Киров аттыг колхозтуң баштаар черинин хуралынга Сүт-Хөлдүң Хөл-өөжүн ажыглалга киирер талазы-биле айтырыгны чугаалашкан.

Хөл өөжүнге колхозтуң ажыл-агайынга дузалаар ыяш белеткелиниң черин тургузар болгаш дээрбени, ыяш дилер черни тургузар. Ынчангаш, ооң оруун машина чоруп турар кылдыр аштаар деп шиитпир үндүрген. Ам орук тудуунга чугула хереглетинер лом, кускун-хаай, демир-хүүрек болгаш өске-даа чепсек-хереклелдерни белеткеп эгелээн. Аштаар оруктуң хемчээли 21 километр.

12 кижи составтыг үргүлчүнүң бригадазы Хөл өөжүнде ыяш белеткеп ажылдап эгелээн.

Орук ашталгазын чер эрий бээри билек-ле эгелээр болгаш ол орук чүгле Киров аттыг колхозка эвес, харын ниити районнуң тудуг материалдары-биле хандыртынарынга улуг ужур-дузалыг. Ынчангаш районнуң удуртур органнары кировчуларның бо эгелекчи чоруун деткип, ол-че күштен организастаары чугула.

М. СЕРЕН-ДОРЖУ.

Кызылдың харылзаачылары

Кызыл хоорайның харылзаа конторазының коллективи хоорай чаагайжыдылгазынга идепкейлиг киржип турар. Сөөлгү хүннерде болган воскресниктерге 80—90 кижилер үнгеш транспорт конторазының гаражының тудуунга хереглээр 200 кубометр дашты эккеп берген.

Харылзаа конторазының чаңын сайзырадыры-биле планнаан дыка хөй ажылдарны харылзаачылар боттары күүседир деп турар.

Д. ЮСУПОВ.

Областың хереглел кооперациязының чөвүлел хуралы

1952 чылдың март 22—23 хүннеринде Тыва облпотребсоюзтуң чөвүлел хуралынга баштаар черниң 1951 чылда ажыл-чорудулгазының дугайында облпотребсоюзтуң баштаар черинин даргазы эш Кошкаровтуң болгаш ревизия комиссиязының даргазы эш Сидоркиннин отчёттуг илеткелдерин дыннап чугаалашкан.

1951 чылда хереглел кооперациязының ажылында элээн экижилгелер болгулааның чөвүлел хурал демдеглээн. Үүрмектеп садар бараан саарылгазының планын 108,7 хуу, хөй-ниитиниң чемненилге планын 110,4 хуу, өлүк белеткээриниң ниити планын 101,3 хуу күүседкен болгаш күрүнеге бээр орулга планын 101,0 хуу күүседкен.

1950 чылга дөмейлээрге, 1951 чылда ажылчы чоннарга үлетпүр бараанларын 7,1 хуу, аъш-чемниң бараанларын 15 хуу хөйүү саткан.

Эки түннелдерни Каа-Хем райпозу (даргазы эш Берёзкин) бүгү көргүзүглер талазы-биле чедип алган. Бараан саарылгазының планын 104 хуу, белеткел планын 133 хуу, хөй-ниитиниң чемненилге черинин планын база күүседкен. Райпода самчыгдал кылыр чорук дыка кысырылган. Багай эвес түннелдерни Мөңгүн-Тайга, Сүт-Хөл, Өвүр райполары болгаш Кызыл горпозу чедип алгаш.

Бии-Хем раймагы (директору эш Лемещевская), Каа-Хем районда эш Бердяев, Кызылда Седельникова, бухгалтерлер: Тыртый-оол, Логинов, Бурденко болгаш оон-даа өске эштер эрткен отчёттуг чылда эки түннелдерни көргүскен.

Чедип алдынган чедишкиннерден аңгыда облпотребсоюзтуң бүгү системаларында четпестер бар болуп турарын чөвүлел хуралдың киржикчилери илередип шүгүмчүлээннер.

Облпотребсоюзтуң баштаар чери, райполар, горпо, рабкооптар 1950 чылда бодунуң ажылынга турган четпестерни узуткаарынче кооперацияның хуучуларын болгаш хереглел кооперациязының ажылдакчыларын мобилизастап шыдаваннар. Ылаңгыя кадрлар-биле ажылда четпестер хөй болуп турар. Чурт бүдүрүлгезиниң бараанларын саарар талазы-биле ажыл дыка четпес. Бараанны райполарже чагыг чокка чорудар, райполардан бараан алыр дээш келген улусту саададыр чоруктар хөй удаа болуп турган.

Облпотребсоюзтуң белеткел килдизиниң эргелекчизи эш Насоновту шыңгыы шүгүмчүлелге таварыштырган, 1951 чылдың белеткелдер болгаш көдээ ажыл-агый продукциязын белеткээр ажылды барык-ла үскен: картофельди чүгле 32, ногаа аймаан 28, саржагны 50 хуу кылдыр күүседкилээн.

Кадрларны шилип алырынга болгаш оларның ортузунга политик кижизидилгелиг ажылдарны чорударынга кичээнгейни четпес тургускан ужурунда облпотребсоюзтуң системазында кадрларның үнер кичер чоруу хөй болуп турар

Бии-Хем райпозу (даргазы эш Гнеденко) кадрлар шилип алырда, хүлээп ап турар кижилериниң ажылчы шынарын-даа, өске-даа талаларын өөренип көрбейн турар, оон туржук, кооперацияның хөренгизин самчыгдап турганнар-биле эш Гнеденко чамдык үелерде кады хөделип турганын, кооперацияның хөренгизин самчыгдап турганнарга кандыгдаа хемчег көргүспейн турганын хуралдың киржикчизи эш Зыков шүгүмчүлээн.

Улуг-Хем райпозунуң садыг килдизи турган Обухов өртектиг чүүлдерниң харылакчылары-биле кады барааннарның өртээн улгаттыр садып, бодунга ажыглажып турган. Хову-Аксында сельпо даргазы Антонов бодунуң төрелдерин садыг ажылынга чыып турганы илерээн. Таңды райпозунуң даргазы турган Коновалов, Бай-Тайга райпозунуң даргазы турган Күдерек кооперацияның акша-хөренгизин боттары-биле ажыглап турганын хуралдың киржикчилери илередип шүгүмчүлээннер.

Облпотребсоюзтуң хөй-ниитиниң чемненилге килдизиниң начальниги эш Лопинниң багай ажылы чидиг шынгыы шүгүмчүлелге таварышкан.

Хереглел кооперациязының системазында ревизия ажылы онза багай тургустунган,чамдык райполарга 2 чыл иштинде ревизия болбаан.

Областың садыг килдизинин эргелекчизи эш Сафроновтуң адынга база чидиг шүгүмчүлел болган, ол садыг ажылын оперативтиг удуртпайн турар.

Облпотребсоюзтуң баштаар черинин даргазы эш Кошкаров, оралакчылары эштер Агапов, Володский болгаш баштаар черниң кежигүннери районнарга барбайн турарлар.

Чөвүлел хуралдың ажылынга ВКП(б) обкомунуң секретари эш Анкудинов, облкүүскомнуң даргазының оралакчызы эш Гусев, ВКП(б) обкомунуң сан-план, садыг килдизинин эргелекчизи эш Ермоленко олар киришкеннер. Хереглел кооперациязының ажылын экижиде-ринче угланган делгеренгей шиитпирни хуралдан хүлээп алган.

И. ЛОПСАН.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Төрелдер комитединиң ажылын экижидер

Төрелдер комитеттери болза, школаларның ажылынга боттуг дузаны чедирер ужирлуг турбуже, Өвүр районнуң Солчур школазының чанында төрелдер комитеди ол талазы-биле кандыг-даа ажыл чорутпайн турар. Харын ук комитеттиң даргазы эш Седен бодунуң күүседир ужурлуг хүлээлгезин безин билбейн турар болгаш суму Соведи болгаш школа-биле харылзаазы чок.

Школада төрелдер комитединиң ажылын экижидер дугайында суму Совединиң даргазы эш Дензиң болгаш школа эргелекчизи Дагбыш хемчег албайн турары шын эвес.

Мынчангаш бо комитеттиң ажылын сегидер дугайында хамаарышкан черлерден чогуур хемчеглерни дораан алыр херек.

В. ТОПУЙ-ООЛ.

Ниитиниң малын будаңнап турар

Чаа-Хөл районнуң Кара-Тал сумузунда «Тиилелге» колхоз ниитиниң мад ажылынче чогуур кичээнгейни салбайн турар. Малчыннарның харыысалгазын бедидер, оларның ажылын хайгаарап көөр, негелдени дынзыдар дугайында баштаар чер багай ажылдап турар. Ооң чылдаганындан чамдык малчыннар боттарының харыысалгазын уттуп, кадарып турар малын ээн салыптарындан эрткен чылын каш бызаа сугга дүжүп өлген болгай. Ындыг таварылга кайы-даа колхозта болбайн турар болгаш ону болдурбас-даа ужурлуг.

Бо чылдың чүгле февраль айның иштинде 42 баш мал бөрүге чидирткен болгаш өске чылдагаандан когараан. Чамдык кадарчыларның харыысалга чогундан ол чорук болуп турар. Хойжу Аян-Доржу чаңгыс хүн 14 хойну бөрүге чидирткен, Өглүге 2 хойну чидирткен.

Ниитиниң малына улуг когарал таварыштырып турар кижилерни колхоз баштаар чер кандыг-даа хемчег албаан. Бо чорук окта болбас. Баштаар чер хамыктың мурнунда ындыг кижилерни харыысалгага киирер, ниитиниң малын дораан эгитирер болгаш малчыннарның ортузунга ажыл чорудар, олардан негелдени дынзыдар ужурлуг.

М. СУНДУЙ.

Четпестерни узуткаар

МУГУР-АКСЫ. (**Радио-биле**). Мөңгүн-Тайга районнуң хереглекчилер ниитилели бодунуң 1951 чылда чорудуп келген ажылының дугайында отчёдун районнуң хуучу кежигүннериниң мурнунга кылган.Мугур-Аксының хуучу кежигүннериниң март 22-де болган хуралынга райпо баштаар черниң кежигүнү эш Дагба-Доржу отчёт илеткел кылган.

Ол хуралга 19 хуучу кежигүннер санал берген. Чугула хереглелдин бараанныры-биле чурттакчы чончу хандырар талазы-биле Мөңгүн-Тайга райпозу 1951 чылда чамдык ажылдарны кылган болза-даа, районнуң ажылчы чоннарының амгы үеде өзүп турар материалдыг болгаш культурлуг негелделерин ыракта чедир хандырып шыдавайн турарын санал бергеннер чидии-биле шүгүмчүлээн. Ажылчы чоннарның эң-не чугула хереглеп турары чайгы хеп аймаа болгаш өске-даа бараанларны районга эккелдирип садыглаар дугайында райпо баштаар чери чогуур кичээнгейни салбайн турган.

Садыг кадрларын кижизидер, таарыштыр тургузар, ажылга өөредир ажылды райпо баштаар чери, ооң даргазы эш Седен-оол сандараткан, ооң түннелинде күш-ажылдың сагылга чурумун үрээр, арагаже хандыыр, оон кедерезе өре самчыгдал кылыр чоруктар райпо шүгүмүнде бар болуп турар.

Магазиннерде бараанар кандыгдаа чурум чыскаал чок, арыг эвес. Ол ышкаш райпонуң район төвүнде столоваязы кончуг багай ажылдап, шынар чок чемнер кылып турарын санал бергеннер чидии-биле шүгүмчүлээн.

С. ДАГБА-ДОРЖУ.

Район төвүнде партияның кежээки школазы

ВКП(б) Эрзин райкомунуң чанында партияның кежээки школазының өөредилгези октябрь 15-тен эгелээн. Партияның кежээки школазының бирги курзунда 12, ийиги курзунда 13 коммунистер, комсомолчулар болгаш партия кежигүнү эвес активтер өөренип турар. Олар кичээлдерге сонуургалдыы-биле чыглып кээп турарлар. Өөредилге чылы эгелээнинден бээр 35 катап кичээлдээннер.

Кежээки школаның пропагандистеринден бирги курста делегейниң экономнуг болгаш политиктиг географиязын башкылап турар эш Д. Куренина, ийиги курста «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» башкылап турар эш Д. Чамзырай олар кичээл бүрүзүнге эки белеткелдиг кээп, көргүзүг материалдарын ажыглап, дыннакчыларның материалды чиигибиле билип алырын хандырып турар болгаш кичээлдерни бедик идея-деннелге эрттирип турарлар.

Өөренип эрткен материалдарны шиңгээдип алыр талазы-биле кежээки школаның бирги курзунуң дыннакчылары Н. Соломатин, Чепурной, Остроухов, Танов олар эки түннелди көргүзүп, өөренип эрткен материалдарын конспектилеп ап турарлар.

Ооң-биле чергелештир чамдык четпестер база бар. Чүл дээрге, өөредилге чылының эгезинде чамдыкта кичээлдер үстү бээр чоруктар болгаш кичээлдерни хөй үзер дыннакчылар бар тургулаан. Ылаңгыя Кривошеев 10, Булатов 5, Манчын-оол 8 кичээлдерни үскүлээннер.

Бо эштер марксизм-ленинизмниң теориязы-биле чепсегленир, билиг медерелин бедидер, өөредилгеже сонуургалын салыр талазы-биле улуг четпестерлиг болуп турар.

Ам кежээки школаның бирги болгаш ийиги курстарының дыннакчылары өөредилге программазын чогуур үезинде бедик түннелге өөренип доозар дээш кызымаккай ажылдап турарлар.

Н. СУВАҢ-ООЛ.

Политшколаның өөредилгезин улам бедик деннелче

Өвүр районнуң Чалаатыда партияның политшколазы 1951 чылдың ноябрьде өөредилгезин эгелээн. Политшколада 9 кижи өөренип турар. Бо аразында политшкола 10 катап кичээлдеп эрткен. Политшколаларга өөренир темаларның 7 темаларын өөренип дооскан. Политшколаның пропагандизи эш Маадыр-оол өөренир темаларны эки белеткел-биле, дыннакчыларга билдингир кылдыр башкылап турар.

Политшколаның дыннакчылары эштер Тыртый-оол, Бадарчы олар өөренип эрткен материалдарны бүрүн конспектилеп, эки шиңгээдип ап, өөредилгеге кызымаккай чоруун көргүзүп турарлар.

Ооң-биле кады политшколаның ажылында четпестер база бар. Чүл дээрге, политшколаның чамдык дыннакчылары кичээлдерни хөй удаа үзүп турарлар.

Дыннакчыларның иштинден эш Доржу болгаш эш Чамзырай олар болуп эрткен 10 кичээлдерниң чүгле ийизинге олурушкан болгаш 8 кичээлдерни шуут үскеннер.

Ам сумуда партия эге организациязының сорулгазы болза, кичээл үзүп турар кижилериниң дугайын партия хуралынга тургузуп чугаалажыр болгаш политшколаның организастыг шынарын экижидип, кичээлдериниң идея-политиктиг деннелин бедидип тургаш, өөредилге программазын бедик деннелге доозары болур.

М. ЧАМБАЛ-ООЛ.

УЛУС ДЕМОКРАТИЯЗЫНЫҢ ЧУРТТАРЫНДА

Соңгу-Барыын Кыдатта

(Кыдаттан чагаа)

Соңгу-Барыын Кыдаттың эргечагырга девискээринге Шэньси, Ганьсу, Нинся, Цинхай болгаш Синьцзян деп беш провинциялар кирип турар. Бодунуң шөлүнүң талазы-биле Кыдаттың бүгү девискээриниң үштүң бир кезээн Соңгу-Барыын Кыдат эжелеп турар.

Соңгу-Барыын Кыдаттың чурттакчылары чер болгаш мал ажылы кылып турар. Шаанда чуртта эң-не хожудангай чыдып калган районга ол санадып турган. Соңгу-Барыын Кыдаттың үлетпүрүнүң хөгжүлдезинге гоминданчы бөлүк кичээнгей салбайн турган, Шэньси, Ганьсу, Синьцзян провинцияларының чер иштинде чыдар нефтизиниң болгаш хөмүр даштың, демирниң болгаш өңнүг металлдарның канчаардаа аажок хөй курламырларын херек кырынга болбаазырадып ажылдавайн турган, а бир эвес болбаазырадып ажылдап турган-даа болза, ону бүдүүлүк аргалар-биле улуг эвес хемчээлдиг кылып турган.

Америк чагырыкчыларның күзелинге бүрүн чагырткан гоминданчы бөлүк болза, нефтини Американың Катышкан Штаттарындан чуртче киир сөөртүр деп бодавышаан, Ганьсуга болгаш Шэньсиге нефти тывыжын калбартырын сагыштыбиле моондактап турган.

Гоминданчы эрге-чагыргаларның болгаш чурттуң милитаристериниң араатанзыг политиказының түннелинде көдээ ажыл-агый болгаш мал ажылы буурап дүжүп турган. Малдың баш саны чыл келген тудумна дыка кызырлып турган. Цинхай провинция хосталырының мурнунда он чылдың дургузунда малдың баш саны дөрттен хуу эвээжээн. Нинся провинцияга ол-ла үениң дургузунда чылгы мал чеден хуу, мыйыстыг бода мал болгаш теве бежен хуу, хой үжен ажыг хуу кудулаан.

Мал санының кызырылган чоруу болза, чүгле боттарының ажык-кончаазының дугайын кичээп, мал ажылының дугайында бичии-даа сагыш салбайн турган чагырыкчы бөлүктериниң улуска удур политиказының чайлаш чок уржуу болган.

Көдээ ажыл-агыйның буурап дүжер чоруун эрги суггарылга системаларын септевейн турган чөрүк база күштелдирип турган, ынчаарга чаа суггарылга каналдарының тудуунун дугайында чугаа-даа турбас ужурлуг, чүге дээрге, ол сорулгага чондан чыып ап турар акша хөренги дүжүметтериниң дүвү чок карманнарынче киргеш ис чок чидип турган.

Элезиннер шаанда үнүштүг турган ховуларже чайгылып турган. Ээн элезинниг черлер-биле кызыгаарлажып турар суурларның чурттакчылары чоорту өлүп-кырлып турганнар чүге дээрге оларның чыып алган чөгенчиг дүжүдүнүң хөй кезии помещиктерниң болгаш милитаристерниң тараа шыгжаар черлеринче чоруп турган.

Соңгу-Барыын Кыдатты хостаан чорук ооң, мурнунга хөгжүлдениң кайгамчыктыг перспективаларын ажыткан. Соңгу-Барыын Кыдаттың ажылчыннары болгаш тараачыннары чаа ниитилелди тургузарынче улуг көдүрлүүшкүннүг киирипкеннер.

Тургузукчу күш-ажылдың ийи чылының дургузунда Соңгу-Барыын Кыдаттың ажылчы чоннары кайгамчыктыг түннелдерни чедип алганнар. Кыдаттың салым-чаяанынга улус революциязының тиилелгезиниң кайы хире улуг ужур-дузалыг болганын чурттуң хожудангай чыдып калган турган ол кезииниң сайзыраан чижээнден онза күштүү-биле көстүп турар.

Феодализмниң чүс-чүс чылдарда кинчизинден адырылган тараачыннар көдээ ажыл-агыйны катап тургузар дээш күжээшкинниг ажылдап турарлар. Чеди миллион чурттакчы чоннуг районнарда чер реформазы чорутунган. Арента төлевирни чиигедир талазы-биле кампания хөй районнарга болган.

Соңгу-Барыын Кыдаттың шериг-административтиг төвүлелиниң даргазының оралакчызы Си Чжун-Сюньниң чугаалап турары болза, бо чылдың кыжынында чер реформазы он беш миллион кижи чурттакчы чоннуг районнарга нептерээр. Улустуң мойнунуң кырынга олуруп, мөлчүп чораан мөлчүкчү феодалдарның артынчылары бүрүн узуткатынар.

Черни алган тараачыннар болза, бар турар көдээ ажыл-агый чепсек-херекселдерин болгаш ажыл малын чөп ажыглаары-биле күш-ажылдың бот-боттарынга дузалажыр бригадаларга катыжып турарлар. Бир чүс алдан муң бригадаларда ам бүдүн чартык миллион ажыг кижи ажылдап турар.

Күрүне, аъш-чемниң болгаш акшаның чээлилери-биле тараачыннарга дузалап турар. Септелгелер база чаа суггарылга системаларының болгаш кудуктарның тудуу тараа культураларны болгаш хөвенни калбартыр арганы берген. Чижээлээрге, Шэньси провинцияның Гуанчжун районунга үжен беш мүң ажыг кудуктарны катап тургускан болгаш казып кылган. Оларның суу-биле 250 муң хире му шөлдүг хозуларны ам суггарып турар. Синьцзянда сайзырадып турар черниң шөлү гоминданчыларның тергииделиниң үезиниг-биле дөмейлээрге, ийи чылдың дургузунда 1 миллион 600 муң ажыг му улгаткан.

Тарылга шөлдерин калбартканы, көдээ ажыл-агыйның продукциязын көвүдедир дээш демиселче коммунистерниң көдүрүп үндүргени тараачыннарның эрес-дидим күш-ажылы көдээ ажыл-агыйны дайын мурнундагы деннелинге чедиргеш эртер арганы берген. Бо чылын Соңгу-Барыын Кыдатта тараның ниити дүжүдү 1949 чылда дүжүттен 25 хуу болгаш 1931 чылда дүжүттен 17 хуу ажып турар. Чыып алган хөвеннің саны ийи чылдың дургузунда алдан хуу ажыр өскен.

Мал ажылы база-ла хөгжүп турар. Күрүне мал эмнелгезиниң тускай пунктуларын тургузуп турарындан малдың тарылгазын массалыг хемчээл-биле чорудуп турар. Мал ажылдыг районнарда чонну чангыс аай доктаамал өртектиг эргежок чугула бараннар-биле хандырар ажылды организастаан. Малчыннар ам садыгны шаандагызы ышкаш чиижең садыгжылар-биле эвес, а харын күрүненің садып алыкчы организациялары-биле чорудуп турар апарган. Алгы, дүктүң өртектерибиле шай, дус болгаш үлетпүр бараннарының өртектериниң аразында улуг ылгалдар узуткатынган.

Ооң түннелинде малдың баш саны чайгылыш чок өзүп турар. Бо чылын хойнуң саны 1945 чыл-биле дөмейлээрге 60 хуу көвүдээн. Синьцзян провинция чижек бооп болур.

Көдээ ажыл-агыйның көдүрлүүшкүнү көдээниң түренги чоруунуң төнчүзүн салыр.

Бодунуң суурунуң амыдыралында болган өскерлиишкиннерниң дугайын Цинхай провинцияның тараачыны У Вань-сюань мынча деп чугаалап турар:

— Бистиң суурувус дүжүт чок болган чоруктан үш чыл дургузунда бир катап качыгдаан. Дүжүттүг-даа чылда безин тараа чүгле кыш ортузунга дөңгүп-ле чедер турган. Чамдыызын помещиктер хунаап ап турган. Ындыг болза-даа ол эрткен үеде болуп турган чүве-дир. Ам бистиң суурувусту танывас сен. Бис шөлдү шаандагызы ышкаш хол-биле ажылдап кылбайн, харын ажыл малдарын ажыглап турар бис. Бистиң суурувуста аштаңгы кижилер чок, ол дугайында коммунистерге улуг четирдивис.

Крайның шаанда ажыглатынмайн артып каап турган байлактары ёзулуг ээлерниң—улустуң холунда кирген. Чер иштинде казар байлактарны шинчилеп тывар ажылды чорударынга ам кыдат шинчээчилерни кым-даа моондактавайн турар. Нефтилиг, хөмүрлүг чаа-чаа черлерни ажыдып турар. Эрги хөмүр уургайларын болгаш нефтини болбаазырадып ажылдаарын чаа техника-биле чепсеглеп турар.

Фабрикаларда болгаш заводтарда демократтыг чаартылгаларны чорудуп турар. Соңгу-Барыын Кыдаттың ажылчыннары бүгү чурт-биле кады патриоттуг чарышка идепкейлии-биле киржип турарлар. Суан,Ланьчжоу болгаш өске-даа хоорайларның бүдүрүлгелеринде күш-ажылдың бүдүрүкчүзүнүң өзүүшкүнү бүдүрүлге планнарын долдур болгаш ажыр күүседир арганы берип турар. Сианьнің машина тудуушкунунуң заводунуң ажылчыны Чжан Цзи-мин совет стахановчуларның методтарын ажыглааш, бодунуң участогунга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн беш катап бедидерин чедип алган. Рационализаторжу саналдарны нептередир талазы-биле шимчээшкин калбарып турар.

Ажылчыннарның күш-ажылчы көдүрлүүшкүнү Соңгу-Барыын Кыдатка 1949 чыл-биле дөмейлээрге, эрткен чылын нефти тывыжын 110 хуу, электри күжүн ажылдап үндүрерин 44 хуу бедидер арганы берген. Хөй-хөй шахталарда хөмүр тывыжы бежен хуу ажыг көвүдээн. Соңгу-Барыын Кыдаттың пөс-таавы үлетпүрүнүң бүдүрүлгелери хосталырының мурнунда бүдүрүп үндүрүп турганындан пөс аргыларны он сес хуу, пөстүң ээрген удазынын барык дөрттен хуу ажыгны чуртка бергеннер.

Гоминданчыларның үрегдээни демир оруктарны катап тургузуп, чаа демир оруктарның тудуун чорудуп турар. Сөөлүнде демир орук шугумунуң шөйүлдезин Урумчиге чедир үргүлчүлээр төлээде, Сианьден Лань-Чжоуга чедир демир орук шугумун шөйерин ийи чылдың дургузунда доозар деп бодап турар.

Орук харылзааларның тудуу крайның бойдус байлактарын шиңгээдип алырынга болгаш көдээ ажыл-агыйны хөгжүдеринге онза чугула ужур-дузалыг болуп турар. Ол тудуг чурттуң хожудангай районун мурнакчы үлетпүрлүг край кылдыр чаартырынга улуу-биле дузалаан.

Саң-хөө эконом комитединиң даргазының оралакчызы Цзя То-фунун чугаалап турары болза, — орук харылзааларның хөгжүлдези Соңгу-Барыын Кыдаттың экономикзының көдүрлүүшкүнүн болдурар. Бистин районувустуң чер иштинде чыдар нефтиниң канчаар-даа аажок хөй курламырлары улустуң хереглелинге ажыглатынар. Өңнүг болгаш ховар металлдар дагларга анаа ажыглал чок чытпас апаар, ынчаарга Нинсядан Синьцзянга чедир шөйүлген хөмүр, уургайлардан паровозтарның болгаш заводтарның олалгазынга хереглетинер. Бис Хуанхэниң баштарынга электри станцияларын тудар дугайын бодап турар бис.

Соңгу-Барыын Кыдаттың шырайы чаартынып турар. Хөй бергелер амдаа мурнунда, белеткетинген кадрлар чедишпейн турар, дуржулга эвээш, ындыг болза-даа, кол үүл кылдынган. Эрге-чагырга улустуң холунда болгаш хүн келген тудумна ол быжыгып турар. Ажылчыннарның болгаш тараачыннарның күзел-бодалдары тургузукчу чүткүлдүг ажылдар-биле долган. Кыдаттың коммунистиг партиязының углап турары чаа амыдыралдың тургузуушкунунуң оруу-биле олар бүзүрелдиг чоруп орар.

Л. ДЕЛЮСИН.

Делегейниң экономика төвүлел хуралынга

Бүгү-делегейкиң инициативчи комитединиң кежигүннери болгаш төвүлел хуралдың киржикчилери Москвада кээп турар

Делегейниң экономика төвүлел хуралын чыылдырар талазы-биле Делегейниң инициативчи комитединиң кежигүннери Москвада чедип келген болгаш ажылдап эгелээн.

Келгеннериң аразында: Делегейниң инициативчи комитединиң Белеткел комиссиязының чиңгине секретари, а ол ышкаш инициативчи комитеттиң кежигүннери—Оскар Ланге, (Польша Республика), Грета Кукгофф (Германияның Демократтыг Республиказы), Пьер Лебрен (Франция), Стюарт Коген (Голландия).

Албаниянын Улус Республиказының төлээлери Москвада келген. Төлээлериниң составында Кирьяко Харито (төлээлериниң баштыңы, сан министриниң оралакчызы) болгаш Иорги Шули.

Мартың 27-де Москвага Кыдат Улус Республиканың болгаш Вьетнамның Демократтыг Республиказың төлээлери келгеннер.

Кыдат төлээлерни — төлээлериниң баштыңы, Кыдаттың улустуң банкызының кол директору Нань Ханьчен болгаш төлээлериниң чиңгине секретари, Кыдаттың эртемнер академиязының кежигүнү, Кыдат банк эргелелиниң даргазының оралакчызы Чжи Чао-дин олар баштап чоруурлар.

Делегейниң экономика төвүлел хуралын чыылдырарының талазыбиле Делегейниң инициативчи комитединиң Белеткел комиссиязының чиңгине секретари Робер Шамбейрон, ол комитеттиң кежигүннери Оскар Ланге болгаш Пьер Лебрен, Бүгү-эвилелдиң садыг палатазының даргазы М. В. Нестеров, ВЦСПСниң Бүгү-делегей килдизиниң эргелекчизи В. И. Березин, а ол ышкаш Делегейниң экономика төвүлел хуралының Совет белеткел комитединиң ажылдакчылары, Делегейниң экономика төвүлел хуралынга келген төлээлерни Ярославский вокзалынга уткаан. (СЭТА).

Төлээлер аъттаныпкан

НЬЮ-ЙОРК. Рио-Де-Жанейродан Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң корреспондетизиниң медээлеп турарын ёзугаар алырга, Делегейниң экономика төвүлел хуралынга киржири-биле Бразилияның 14 төлээлери март 26-да ужуп үнүпкен. (СЭТА).

Англияда ажыл соксадыышкыны

ЛОНДОН. Машина болгаш пароход тудугларының үлетпүрлериниң элээн каш бүдүрүлгелеринде аныяк ажылчыннарның ажыл-соксадыышкыны калбарып турар. Ажыл соксадыышкыны улуг ажылчыннарның ортузунга калбак деткимчени ап турар.

«Дейли уоркер» солуннуң медээлеп турарын ёзугаар алырга, март 26-да 4 муң аныяк ажылчыннар ажыл төлевирин улгатырарының дугайында боттарының негелдезин деткээн демонстрацияны Глазгога организастаан.

Аныяк ажылчыннарның Глазгога болган демонстрациязын «Конель» деп пароход тудуунуң 500 ажылчыннары деткээн болгаш аныяк ажылчыннар-биле дем-катыжыышкынының демдээ кылдыр дүштеки чем соонда ажылче үнмээннер.

«Дейли уоркерниң» медээлеп турарын ёзугаар алырга, Сирокконун (Белфаст) машина тудуунуң бүдүрүлгелериниң база Белфасттың пароход тудуунуң аныяк ажылчыннары Шотландияның болгаш Англияның ажыл соксаткан аныяк ажылчыннарынга катышканнар. (СЭТА).

Күрүне департаментизиниң төвүлекчизи хүлээлгезинден Далестиң дүшкени

ВАШИНГТОН. АКШ-тың күрүне департаментизи даштыкы политиктиң айтырыының талазы-биле тускай төвүлекчи хүлээлгеден Джон Фостер Даллестиң дүшкениниң дугайын тускай медээлээн. Ооң-биле чергелештир Даллестиң дүшкенин хүлээп ап турарының дугайында Трумэниниң чагаазын парлалгага парлаары-биле чоруткан.

Фунт стерлингиниң садып алыр үнези кудулаан

ЛОНДОН. Сан-хөө министри Баттер парламентиге айытырытта бижик-биле берген харыызынга фунт стерлингиниң садып алыр үнезин 1938 чылга деннээрге бо чылдың январьда үгле 45 хуу болуп турганын мининген. (СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустуң армиязының Кол Командылалының март 28-те дамчыткан медээзинде чугаалап турары болза, Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң экитурачы кезектериниң сырый деткимчези-биле дайзынга удур камгалалдың тулчуушкуннарын чорудуп турар.

Чөөн фронтуга дайзынның кезектери танктарның болгаш артиллерияның деткимчези-биле чедиишкин чок элээн каш атакаларны чоруткан. Ол атакалар улуг чидириглерлиг ойтур шаптырган.

Марттың 27-де Вонсан чоогунда эриктерже чоокшулап олурган дайзының корабльдериниге удур кадыг-дошкун тулчуушкуннарны Улустуң армиязының кезектери чорудуп, чөөн эриктериниң районнарынга артиллерия адыышкыларын чоруткан.

Март 28-те Улустуң армиязының зениттиг кезектери Вонсан районче халдаашкынга киржип турган дайзының самолёттарындан үш самолётту аңдара аткан. (СЭТА).

Америк агрессорларның Кореяда араатанзыг чоруктарынга удур

БОЛГАРИЯ

СОФИЯ. Кореяны болгаш Кыдатта бактериологтуг дайынны доп-дораан хоругдаарын, база ооң ыдалакчылары болгаш организакчылары—америк агрессорларга кадыг хемчегни көргүзерин болгар улус негеп турар.

Пловдивке болган удурланыышкын митингизинге америк агрессорларның араатанзыг үүлгедиглерин буруу шаап турар килеңнээшкиннг чугааны Павлов аттыг медицина академиязының ректору профессор Елисей Яков кылган.

Митингиниң киржикчилери КНО-нуң секретариадынче телеграмма чоруткан, ол телеграммада Пловдивтиң бүгү ажылчы чоннарының мурнундан Кореяда америк агрессияны соксадырын болгаш бактериологтуг дайынның буруулугларынга хемчег хүлээдирин негеп турар.

ФИНЛЯНДИЯ

ХЕЛЬСИНКИ. Финляндияның депшилгелиг чогаалчыларының «Киила» деп эвилели америк агрессорларның кем-буруулуг черлик үүлгедиглеринге килеңнээшкин-биле удурланып турар резолюцияны үндүрген. Аарыгларны ёзулуг эртем узуткаар дээш демисежип турда, америк империалистер болза, өлүм тарадыр бактериялар халдадып каан курттарны тарадып турарлар деп ол резолюцияда чугаалап турар.

Америк империалистерниң Кореяда болгаш Соңгу-Чөөн Кыдатта бактериологтуг чепсекти ажыглап турары делегейниң бүгү чурттарының улустарының, ооң иштинде фин улустуң килеңнээшкинин хайындырган деп «Тюэкансан саномат» солун «Бактериологтуг кем-буруулуглар» деп эгелиг мурнуку үүлде бижип турар.

Америк агрессорларның кем-буруулуг чоруктарын шуут бүзүредип көргүскен болгаш АКШ-тың күрүне секретари Ачесоннуң болгаш өскедаа америк ажылдакчыларның хоозун медеглелдериниң дузазы-биле ол үүлгедиглерни агартып ап шыдавас деп солун айыткан. Америк империалистер боттарының араатанзыг үүлгедиишкиннериниң изии аштап шыдавас болгаш организакчылары—америк агрессорларга кадыг хемчегни көргүзерин болгар улус негеп турар.

Пловдивке болган удурланыышкын митингизинге америк агрессорларның араатанзыг үүлгедиглерин буруу шаап турар килеңнээшкиннг чугааны Павлов аттыг медицина академиязының ректору профессор Елисей Яков кылган.

Митингиниң киржикчилери КНО-нуң секретариадынче телеграмма чоруткан, ол телеграммада Пловдивтиң бүгү ажылчы чоннарының мурнундан Кореяда америк агрессияны соксадырын болгаш бактериологтуг дайынның буруулугларынга хемчег хүлээдирин негеп турар.

ФИНЛЯНДИЯ

ХЕЛЬСИНКИ. Финляндияның депшилгелиг чогаалчыларының «Киила» деп эвилели америк агрессорларның кем-буруулуг черлик үүлгедиглеринге килеңнээшкин-биле удурланып турар резолюцияны үндүрген. Аарыгларны ёзулуг эртем узуткаар дээш демисежип турда, америк империалистер болза, өлүм тарадыр бактериялар халдадып каан курттарны тарадып турарлар деп ол резолюцияда чугаалап турар.

Америк империалистерниң Кореяда болгаш Соңгу-Чөөн Кыдатта бактериологтуг чепсекти ажыглап турары делегейниң бүгү чурттарының улустарының, ооң иштинде фин улустуң килеңнээшкинин хайындырган деп «Тюэкансан саномат» солун «Бактериологтуг кем-буруулуглар» деп эгелиг мурнуку үүлде бижип турар.

Америк агрессорларның кем-буруулуг чоруктарын шуут бүзүредип көргүскен болгаш АКШ-тың күрүне секретари Ачесоннуң болгаш өскедаа америк ажылдакчыларның хоозун медеглелдериниң дузазы-биле ол үүлгедиглерни агартып ап шыдавас деп солун айыткан. Америк империалистер боттарының араатанзыг үүлгедиишкиннериниң изии аштап шыдавас болгаш организакчылары—америк агрессорларга кадыг хемчегни көргүзерин болгар улус негеп турар.

Пловдивке болган удурланыышкын митингизинге америк агрессорларның араатанзыг үүлгедиглерин буруу шаап турар килеңнээшкиннг чугааны Павлов аттыг медицина академиязының ректору профессор Елисей Яков кылган.

Митингиниң киржикчилери КНО-нуң секретариадынче телеграмма чоруткан, ол телеграммада Пловдивтиң бүгү ажылчы чоннарының мурнундан Кореяда америк агрессияны соксадырын болгаш бактериологтуг дайынның буруулугларынга хемчег хүлээдирин негеп турар.

ФИНЛЯНДИЯ

ХЕЛЬСИНКИ. Финляндияның депшилгелиг чогаалчыларының «Киила» деп эвилели америк агрессорларның кем-буруулуг черлик үүлгедиглеринге килеңнээшкин-биле удурланып турар резолюцияны үндүрген. Аарыгларны ёзулуг эртем узуткаар дээш демисежип турда, америк империалистер болза, өлүм тарадыр бактериялар халдадып каан курттарны тарадып турарлар деп ол резолюцияда чугаалап турар.

Америк империалистерниң Кореяда болгаш Соңгу-Чөөн Кыдатта бактериологтуг чепсекти ажыглап турары делегейниң бүгү чурттарының улустарының, ооң иштинде фин улустуң килеңнээшкинин хайындырган деп «Тюэкансан саномат» солун «Бактериологтуг кем-буруулуглар» деп эгелиг мурнуку үүлде бижип турар.

Америк агрессорларның кем-буруулуг чоруктарын шуут бүзүредип көргүскен болгаш АКШ-тың күрүне секретари Ачесоннуң болгаш өскедаа америк ажылдакчыларның хоозун медеглелдериниң дузазы-биле ол үүлгедиглерни агартып ап шыдавас деп солун айыткан. Америк империалистер боттарының араатанзыг үүлгедиишкиннериниң изии аштап шыдавас болгаш организакчылары—америк агрессорларга кадыг хемчегни көргүзерин болгар улус негеп турар.

Пловдивке болган удурланыышкын митингизинге америк агрессорларның араатанзыг үүлгедиглерин буруу шаап турар килеңнээшкиннг чугааны Павлов аттыг медицина академиязының ректору профессор Елисей Яков кылган.

Митингиниң киржикчилери КНО-нуң секретариадынче телеграмма чоруткан, ол телеграммада Пловдивтиң бүгү ажылчы чоннарының мурнундан Кореяда америк агрессияны соксадырын болгаш бактериологтуг дайынның буруулугларынга хемчег хүлээдирин негеп турар.

ФИНЛЯНДИЯ

ХЕЛЬСИНКИ. Финляндияның депшилгелиг чогаалчыларының «Киила» деп эвилели америк агрессорларның кем-буруулуг черлик үүлгедиглеринге килеңнээшкин-биле удурланып турар резолюцияны үндүрген. Аарыгларны ёзулуг эртем узуткаар дээш демисежип турда, америк империалистер болза, өлүм тарадыр бактериялар халдадып каан курттарны тарадып турарлар деп ол резолюцияда чугаалап турар.

Америк империалистерниң Кореяда болгаш Соңгу-Чөөн Кыдатта бактериологтуг чепсекти ажыглап турары делегейниң бүгү чурттарының улустарының, ооң иштинде фин улустуң килеңнээшкинин хайындырган деп «Тюэкансан саномат» солун «Бактериологтуг кем-буруулуглар» деп эгелиг мурнуку үүлде бижип турар.

Америк агрессорларның кем-буруулуг чоруктарын шуут бүзүредип көргүскен болгаш АКШ-тың күрүне секретари Ачесоннуң болгаш өскедаа америк ажылдакчыларның хоозун медеглелдериниң дузазы-биле ол үүлгедиглерни агартып ап шыдавас деп солун айыткан. Америк империалистер боттарының араатанзыг

Данияда чаа хоойлулар

КОПЕНГАГЕН. Март 26-да дания парламент Данияның антидемократтыг байдалдары-биле «бешки колонна дугайында» хоойлу үндүрген. Хоойлуга удур үгле коммунистер болгаш радикалдар партиязының беш депутаттары бадылаан.

Ооң-биле кады парламент дайын үезинде Данияга өлүрүп шаажылаар чорукту киирер дугайында хоойлуну база үндүрген.

Өлүрүп шаажылаар чорукту «бешки колонна дугайында» хоойлу-биле бир угда киирип турар чөрүк эң-не калбак хемчээлдиг ужур-дүрүм чок чорукту боттандырар арганы берип турар деп коммунистиг партияның даргазы Аксоль Ларсон бодунуң чугаазынга демдеглээн. (СЭТА).

ТУНИСТЕ БАЙДАЛ

ПАРИЖ. «Се суар» солуннуң медээлеп турарын ёзугаар алырга Тунис министрлерни, национал партияларның болгаш организацияларның удуртукчуларын тудуп-хоругдап турарынга удур демонстрациялар бүгү чуртта болуп турар. Марттың 26-да Тунис хоорайга ийи частыышкын болган. Француз шериглериниң чуртка хөделип шимчээри-биле ажыглап турганы Эль-Хамаа чанында орукта көвүрүгү тунис патриоттар ол ышкаш чаза девискен.

Тунисте француз колонийжи эргечагыргаларның ап чоруткан кадыгшыңгыы хемчеглери араб болгаш азия чурттарын удурланыышкынче кыйгырып үндүрген. (СЭТА).

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

Чехословакияның национал хуралының сессиязы

ПРАГА. Март 24-те Прагага Чехословакияның Национал хуралының ээлчеглиг сессиязы ажытынган.

Сессияны ажыдып турда, анаа премьер-министр А. Запотоцкий баштадыр чазак кежигүннери база дипломаттыг корпустуң кежигүннери олурушканнар.

Сессияны Национал хуралдың даргазы Олдржих Йон ажыткан. Чехословакияның 1952 чылда күрүне бюджединиң дугайында, база 1950 чылда күрүне бюджединиң күүселдезиниң дугайында отчётту бадылаар дугайында илеткелди саң министри Я. Кабеш кылган. Кабеш болза, чоннуң күш-ажылчы орулгаларының болгаш хереглелдериниң үзүк чок өзүп орарын демдеглээн.

Оон ыңай бүдүрүлге чарыгдалдарын чиигедири-биле, чепсек-херекселдерни болгаш материалдарны камнаары дээш демисел-биле болгаш саң-хөө чурумун сагыры-биле холбашкан сорулгалар талазыбиле чамдык үүлдерни чугаалааш, Кабеш 1952 чылда күрүне бюджединиң төлевилелин тайылбырлаарынче кирипкен.

Бо чылдың бюджеди болза, күрүненің карачаңгыс болгаш кол саңхөө планы болуп турар. 1952 чылда күрүне бюджеди орулгаларны 324,3 миллиард крон, чарыгдалдарны — 323,5 миллиард крон кылдыр көрүп турар. Чарыгдалдарның ниити түңүнден улус ажыл-агыйынга 217,5 миллиард кронну, азы 67,2 хуузун төлевилээн, культур болгаш социал хемчеглеринге—58,8 миллиард крон, азы 18,2 хуу, национал камгалалга болгаш айыыл чок чорукка 22,4 миллиард крон, азы ниити чарыгдалдарның 6,9 хуузун төлевилээн.

Национал хуралга көргүзери-биле чазактың киирип келгени 1952 чылда күрүне бюджединиң төлевилелинде чехословак улустуң болгаш ооң чазааның социализмни тургузарынче күзел-соруу, чехословак улустуң база ооң чазааның тайбыңче күзел-соруу илеретинген деп Кабеш медеглээн.

Саң министриниң илеткелинин соонда Национал хурал болза, бюджетти Национал хуралдың комиссияларынга чугаалажып көргениниң дугайында медеглелди дыңнаан.

Ооң соонда саң министриниң илеткелиниң талазы-биле саналоналдар эгелээн. (СЭТА).

1952 чылда областың „Шын“ солунунуң

чагылгазын хүлээп алыры үргүлчүлеп турар.

ЧАГЫЛГАНЫҢ ӨРТЭЭ:

Чылда 60 рубль, чартык чылда 30 рубль, үш айда 15 рубль.

Неделяда 5 үнер.

Чагылганы Тыва областың бүгү харылзаа конторалары, салбырлары болгаш агентилери хүлээп ап турар.

Ол ышкаш областың

«ТУВИНСКАЯ ПРАВДА»,
«МОЛОДЕЖЬ ТУВЫ — ТЫВАНЫҢ АНЫЯКТАРЫ»,
«СЫЛДЫСЧЫГАШ»

солуннарның чагылгаларын хүлээп ап турар.

СОЮЗПЕЧАТЬ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 8—62; харыысалгалыг редакторнуң оралак чызының, партия амыдыралының, культура болгаш уран-чүүл киллистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарының, — 4—98: пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң—8—68; иштики информация, бухгалтерияның —8—65.

Б00941. Облкүүскомнуң типографиязы